

KULTÚRA

ROČNÍK XXII. – č. 21

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

4. DECEMBRA 2019

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,60 €

Snímka: Martin Slivka

„Debilizácia“ národa

Honba za jednoduchosťou je obyčajne pokusom maskovať chudobu
(F. X. Šalda)

Aj vy zostanete v rozpakoch a zhnusení, keď si zapnete televízor a ovalí vás presila programov chudobných hlavne duchom? Vo svojich základoch majú jedného a toho istého činiteľa, a tým je primitivizmus.

Súkromné televízne spoločnosti vsadili na zábavu ako na hlavnú funkciu nimi vlastniaceho médiá a na reklamu. Rôzne susedské, rodinné prípady, vymieňajúce sa manželky, variácie mamy s varechami vrieskajúce lepšie ako tie druhé, retardované chudery naháňajúce sa za nakupovaním handier, a všetci sú a každý deň „star“ predvádzajúci drzý, tupý, agresívnosťou okorený dialóg.

Takzvané humoristické programy doplnené vopred nahraným smiechom, vyznačujúce sa nechutnými až obscénnymi narázkami, „smiešnymi“ grimasami a gestami

protagonistov, pri ktorých sa nedá smiať, len sa trápne cítiť, lebo vás ich tvorcovia zrejme pokladajú za väčšieho chumaja ako sú sami.

Súťaže, kde dospelí účastníci iba reagujú na úlohy pripomínajúce testy z prijímačiek do osobitnej školy.

„Hornodolnú“ sériu možno v istom zmysle pokladať aj za urážku slovenského vidieka, na ktorom jej autori nevidia nič pozitívneho – dedinčanov a slovenskú dedinu tu charakterizuje ustavičné opilstvo, obmedzenosť, živelne fungujúci obecný úrad, krčma ako srdce a mozog obce, pochybný farár, chýbajúca dedinská inteligencia a množstvo smutnosmiešnych postavičiek. Jednotlivé diely budujú na vyfabulovanom príbehu unavujúcim ťažkopádnosťou a stereotypmi. Rodinu ako základ spoločnosti, ktorá je na vidieku prevažne fungujúca, „hornodolní“ tvorcovia pravdepodobne obišli

zámerne, veď z dieťaťa nemôžu spraviť trpáka na vlastný obraz. Detská postava by okamžite naznačila, že „kráľ je nahý“, a poriadne.

Aby sa ohlupovanie diváka umocnilo, viaceré seriály pre „ľapnutých“ vychádzajú poprepisované i v knižnej podobe. Aj „smotánkové“ ukážky, sledované zakomplexovanou skupinou konzumentov

ANTON LAUČEK

neschopných opluť obrazovku, sa vlastne divákovi vysmievaajú. V prvom rade statočným a slušným ženám, mnohokrát za nizučkú mzdu ťažko pracujúcim, ktorým kamera predvádza veľmi drahé oblečenie, kabelky a topánky tzv. celebrit – ide hlavne o nafúkané škatule vylepšené drahými plastickými zásahmi, z ktorých väčšina, podobne ako pobehlice, nikdy skutočne nepracovala a vydržiavajú

ich podozrivo zbohatnutí partneri.

A o „realityšou“, rapídne znižujúcich IQ diváka, je škoda reči. Predtým písali filmové a televízne scenáre umelci – spisovatelia a scenáristi. V súčasnosti sa vynorila horda pisárov s pisoárovými príbehmi vhodnými jedine na spláchnutie.

Ak by ste vo vysielaní súkromných televíznych médií hľadali umenie, nepomôže ani lupa. Niet ho tam. Umenie totiž človeka kultivuje, robí ho citlivejším, vnímavejším a múdrejším. A taký je pre médiá nepoužiteľný. Do nimi nastraženej pasce plnej nekultúrneho hnoja padá hlavne mladý divák, jemu sugerujú, že všetko, celý život je úžasná šou, netreba nič robiť, len sledovať to, čo vysielajú, obdivovať vyšinité „osobnosti“, pojašane sa baviť, zapájať do súťaží, telefonovať.

Ak nie si vulgárny, bezočivý a rozdrapený hlupák, nie si moderný.

Vzdelanie a rozhlád je to posledné, čo človek v súčasnej spoločnosti potrebuje. Vtĺkajú mu do hlavy, že zarabať sa dá aj ináč, spoliehať sa na poctivú prácu ako zdroj obživy je prežitkom a záležitosťou pre zostalú skupinu obyvateľstva.

Trápne televízne a rozhlasové formáty často sprevádzajú moderátori a moderátorky, ktorých prázdne trepanie iba potvrdzuje ich duševnú malosť a mnohokrát katastrofálnu nevhodnosť. Do svojich relácií nepozývajú výnimočných ľudí, ktorí by mohli byť najmä pre mladú generáciu vzorom – jednak o nich nepočuli a jednak by sa nedokázali s takým človekom erudovane baviť. Maximálne by boli schopní opýtať sa dotyčného alebo dotyčnej na číslo topánok a či pozná našu najpopulárnejšiu hudobnú skupinu „Kvokvokvo“ a jej hit „Čaká nás matúra, sme dutí ako rúra“.

(Pokračovanie na 4. strane)

Už som to písal, a nech mi táto zjednodušenosť nie je odopriata, podobne ako v športových hrách prebieha súboj aj medzi civilizáciami, resp. určitými civilizačnými projektmi. Ten zápas sa symbolicky prejavuje aj v prastarej kombinácii farieb na zástavách.

Tento zápas mal počiatok niekde v Púnskych vojnách a doteraz sa neskončil, darmo sa kadekto pokúša hovoriť o euroatlantickej civilizácii ako výslednici spoločných hodnôt.

Keď sa pozerám z hradu Devín na sútok rieky Moravy

Súboj

TEODOR KRÍŽKA

a Dunaja, vidím, že dlho sa ich vody nespoja. Rieky plynú jedna popri druhej v spoločnom koryte Dunaja. Tak je to aj s nami. Popri sebe plynú tieto civilizačné koncepcie, pokúšajú sa pomiešať, ale s hodnotami to býva omnoho ťažšie ako s vodami dvoch riek. Hodnoty nemajú totiž rovnakú kvalitu ako matéria, ktorá sa líši iba tým, že jedna nesie viac prvkov ílovitého podložia ako druhá, ktorá tečie očistená kamenným podložíom.

Kresťanstvo, ktoré formuje Európu 1700 rokov od Milánskeho ediktu, keď vyšlo z katakomb a pokúšalo sa nahradiť pohanstvo naplnením Dekalógu, narazilo na iný projekt, pochádzajúci od Feničanov a Kartágincov. Porážkou Kartága sa ten projekt nikam nestratil, naopak, prestúpil vnútro Ríma, potom Benátskej a Janovskej republiky, krajín Beneluxu a Veľkej Británie. Zjednodušene povedané, zráža sa s projektom mravnosti ako hľadača ideálu a má na to všetky možnosti, pretože mravnosť limituje natoľko, natoľko mu bráni použiť svoje účinné zbrane - peniaze.

Kresťanstvo sa pokúšalo financie a najmä ich najhorší prejav, úžeru, limitovať mravnosťou. Ako však vidíme, úžera vedie víťazný boj s kresťanstvom. Vlastníci virtuálnych hodnôt nastoľujú diktatúru nielen materiálnych hodnôt, ale prejavujú sa ako odporca Evanjelia.

V tomto zápase niet kompromisu, hoci sme svedkami utopických pokusov o tzv. liberálne kresťanstvo. Implantácia liberálnych hodnôt, čo ako by bola myslená pozitívne, je vlastne eutanázia kresťanstva. Nedá sa byť nasledovníkom Krista a zároveň byť jeho kritikom, revizionistom a odporcom.

P. S. Rukopis knihy, ktorú spomína pán Jozef Mikuš v článku "Doslov" ku knihe Arona Grunhuta si môžete vyžiadať u autora článku na adrese:

mikus.casta@gmail.com

Výchova mládeže k národnému cíteniu

Či sa pozrieme na ďalekú históriu alebo na prítomnosť, tak mládež bola vždy nositeľkou nádeje. Mladý človek býva totiž plný zápalu, plný odhodlania a väčšinou je obdarený aj väčšou odvahou. A práve to prináša nádej na zmenu. Zmenu k lepšiemu. K dokončeniu toho, čo odchádzajúca generácia nedotiahla do konca. Od každej generácie sa očakáva pokračovanie v šlapajach svojich predkov, ba až očakávanie dokončenia dlhotrvajúceho boja mnohých generácií k vybudovaniu lepšej spoločnosti.

Čo však, keď táto výchova bude ohrozená? Keď nastane doba, keď myslenie mladých ľudí už nebudú formovať učители či rodičia, pretože celé dni budú musieť pracovať, aby uživilí svoje rodiny? Domov sa vrátia ako zodratá bezduchá telesná schránka, ktorá sa už nevláda venovať svojim deťom. Čo ak nastane doba, že myslenie mladých ľudí začnú formovať zvrátené vzory, médiá či osoby, ktoré lož vydávajú za pravdu a naopak, pravde sa vysmieávajú a urážajú ju?

A počkať. Neprišla už tá doba? Nežijeme už azda v takej dobe? Oplyvnení materializmom, opíjaní alkoholom, zdieraní úžerou a klamaní profesionálnymi manipulátormi? To, čo stáročia požieralo slovenského ducha a jeho hrdosť, nabralo na sile. Z opakovanej lži sa naozaj stáva pravda. Z vlastenectva, čestnosti, slušnosti a iných rytierskych cností, sa stávajú imaginárne frázy. Obhliadnuc na minulosť a odvážnu mládež časov minulých len v tichosti závidím. V ťažkých časoch,

v časoch nám nepredstaviteľných, krutých, tu boli odvážne družiny. Bernolákovci či Štúrovci alebo Hlinkovci. Najznámejšie to skupiny, ktoré viedli tzv. odboj v národnom boji. Ale obrovské množstvo hrdinov bez mena, ktorých slávne a hrdinské činy odvíjali čas do zabudnutia pamätá naša vlasť hordy. V každej generácii sa takí našli. Tí, ktorí so zápalom a odhodlaním postavili sa nepravosti. Aj keď v rôznych dobách, rôznych storočiach či rôznych situáciách, vždy ich spájala jedna vec. Vlastenectvo či odpor k nepravosti. Pociť hrdosti na svoj pôvod, na svoju krajinu, za ktorú boli pripravení neraz položiť aj život. Vyšší cieľ ich viedol k hrdinským činom, k lepším životom, k tomu, aby boli dobrými synmi svojej vlasti. Vlastenectvo bolo tým najväčším dedičstvom, ktoré sa dedilo po stáročia z generácie na generáciu.

Toto vzácne dedičstvo je však v tejto dobe ohrozené. A práve preto je povinnosťou každého vlastenca prispieť k obrode nášho národného dedičstva svojou činnosťou, svojimi slovami, ale aj skutkami. V kolobehu dejín sa totiž ukazuje ako nesmierne pravdivá myšlienka: „Ťažké časy plodia silných mužov, silní muži tvoria dobré časy, dobré časy plodia slabých mužov, slabí muži tvoria ťažké časy.“ A aj napriek všetkým negatívam dnešnej doby, pohliadnuc na dlhodobú históriu, tak je evidentné, že sa nachádzame v dobrých časoch, ktoré plodia slabých mužov. Ak teda nechceme, aby prišli ťažké časy,

pracujme s mládežou neoblomne a nepoddajne. Pracujme na jej správnom usmernení a poučme sa konečne z histórie. Vzoprime sa kolobehu, ktorý nám určuje, že nás čakajú ťažké časy a vybudujme si lepšie časy. Veď aj teraz sa nachádza mládež, s ktorou sa stále dá pracovať, ktorá však potrebuje usmernenie a naviesť na správnu cestu. Keďže na ňu číhajú z každej strany nástrahy, ktoré ju smerujú nesprávnym smerom, ponúkané sú pokrivené vzory, zvrhlé veci sú prezentované pokrokovým a naopak správne veci sú zosmiešňované, tak je potrebné viesť boj na poli osvietenom omnoho intenzívnejšie, ako bolo

tomu doteraz. Pretože ak mladí ľudia pôjdu už od počiatku nesprávnym smerom a zlou cestou, tak im bude veľmi ťažké z nej zísť a vrátiť sa na začiatok tej správnej. Preto je potrebné už od okamihu, ako dieťa prichádza do puberty nedopustiť, aby prepadlo zlému vplyvu a udržalo si čistotu svojho ducha, tela aj mysle. Keďže sú ohrozené prirodzené spôsoby tejto ochrany, je to nie len výzvou, ale aj povinnosťou nás všetkých pracovať s mládežou, pomáhať jej a viesť ju. Aby mládež bola aj naďalej nádejou.

MICHAL BUCHTA

Upozornenie

Milí čitatelia a priaznivci!

Každoročne vydávame

21 čísel Kultúry.

Toto číslo je teda posledné v roku 2019.

Najbližšie číslo 1 už 23. ročníka vyjde s dátumom

15. január 2019

PREDPLAŤTE SI KULTÚRU!

Prosba k priaznivcom Kultúry

Najľahšia forma podpory nášho časopisu je predplatné, z ktorého príjem je predsa len o málo väčší ako zo stánkového predaja.

Predplatiť Kultúru si môžete jednoducho na e-maile: Ganisinova.Renata@slposta.sk

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí, prispejte na číslo účtu Kultúry v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK690900000000000170427664

(Pokračovanie z 1. strany)

Žiaľ, väčšina občanov ponúknutý mediálny odpad neodmieta. Zvykla si.

S osprostieváním národa sa začína už od materskej škôlky. Tam posadia mládež pred obrazovky a nechajú sledovať animované rozprávky, v ktorých vystupujú hlavne vykonštruované monštrá a obludy, na ktorých ani nerozoznate, čo to je a kde to má hlavu. Chudáta deťurence kukajú, ozaj nevedia na čo, a pritom sa stávajú aj závislými na internete. Ak sa potom stretnú s klasickou rozprávkou o princeznej, Popolvárovi, dobrom deduškovi, v ktorej dobro víťazí nad zlom, nechápu dianie. Nerozumejú, čo je dobro a čo je zlo. (Podľa toho sa neskôr v živote aj správajú.) Sledovanie obrazovky a bavenie sa so smartfónom spôsobuje malému divákovi stenčovanie formujúcej sa mozgovovej kôry smerujúcej k demencii, čo sa stáva až človeku vo vysokom veku – to vedci u detí v posledných výskumoch zistili, no veľa o probléme nesmú publikovať, aby niekomu nekazili miliardové nadnárodné kšefty.

Slovenčina patrí hlavne vďaka svojej gramatike a štylistike k najťažším jazykom na svete. Je zároveň prejavom a dôkazom vysokej kultúrnosti i myšlienkového bohatstva, akým oplývali naši predkovia. Vďaka tomu sa našej školop povinnej mládeži rozvíjali aj tie mozgové capacity, ktoré iné národy kvôli jednoduchosti svojej materčiny nevyužívali. My sme i preto patrili k tým múdrejším. Lenže v súčasnosti sa dokonalá znalosť jazyka nevyžaduje ani pri nástupe na vysokú školu.

To najzákladnejšie, čo museli ovládať žiaci ešte v časoch Márie Terézie, čiže čítanie, písanie a rávanie, naši maturanti poznajú len povrchné. Skutočný vedomostný základ absolventi prichádzajúci na „výšku“ nemajú. Neodniesli si ho ani zo základnej, ani zo strednej školy. Tam učiteľia často nemôžu slobodne a tvorivo učiť, zväzujú ich nezmyselné predpisy z ministerstva. Všetky vzdelávacie inštitúcie sa napokon uspokojili s tým, že majú aspoň nejakých žiakov, a pre-

„Debilizácia“ národa

ventívne od nich nič nevyžadujú, aby náhodou neprestúpili na inú školskú ustanovizeň, ináč by škola prišla o financie.

Žiaci potom aj pri malej násobilke používajú kalkulačku a nevedomcom nepodarene opravuje pravopis program nainštalovaný v počítači. Zvyšujú sa počty školákov, ktorí v živote neprečítali žiadnu knihu – nerozumeli by napísanému. (A nik im neprečítajú výrok R. W. Emersona, filozofa a mysliteľa, že dobré knihy často nahradia najlepšie univerzity.) Síce dokážu nájsť informácie na internete, ale bez vedomostného základu nie sú schopní vypátrať súvislosti a vsadiť informáciu do kontextu – čiže je pre nich zbytočná. Základné a stredné školy v stave, do akého sa nepodarenými reformami dostali, nedokážu potrebné rozvíjať verbálne a analytické schopnosti žiakov.

Vysoké školy potom stavajú na základoch z piesku. Okrem toho sa povymýšľali odbory príťažlivo marketingovo znejúce, no v súčasnej praxi nevyužiteľné. Svoj zánik majú v sebe už zabudovaný. Takých sú stovky a absolujú ich tisíceky podvedených študentov. V univerzitných učebných programoch sa neráta s tým, že poslucháčov vysokej školy budú doučať aj vedomosti, ktoré mali ako samozrejmosť už po skončení „zédéešky“ ovládať.

Už starí Rimania vedeli, že sa treba učiť naspamäť a nahlas. No vďaka tomu, že sa v našom nižšom školstve presadzuje tendencia „nebíťovať sa“, majú študenti často zakrpatené centrá mozgu rozvíjajúce a upevňujúce pamäť a na vysokej škole im robí obrovské problémy osvojovanie vedomostí a verbálna prezentácia. (Skúste sa ich spýtať, či vedia zarecitovať naspamäť nejakú báseň. Budú na vás pozerat' ako na trojštvrťového

blázna.) Potom už, ako rezultuje filozof a publicista K. P. Liessmann, na štátniciach sledujeme iba powerpointovú prezentáciu, akej by bolo schopné každé dieťa, ktoré sa trochu naučilo zaobchádzať so softvérom. Obyčajná výmena fólií supljuje akademický výklad. Substancia prezentácie je prekrytá technikou prezentácie.

Po absolvovaní vysokoškolského štúdia prichádzajú na Slovensku do praxe pologramotní magistri, inžinieri a doktori. Ich bakalárske a diplomové práce sa hmýria pravopisnými aj štylistickými lapsusmi a preštylizovanými textami, ktoré si posťahovali z internetu – je hanbou, že túto biedu vzdelanosti vysokej školy hrdo vešajú na internet. A spoločenská klíma nás presvedča, vraj nám absolventi, ktorí nevedia poriadne písať a čítať a ktorí iba simulujú znalosti týkajúce sa vedy a vzdelania, stačia.

Budúca inteligencia nemá problém chodiť do školy v teplákoch alebo maskáčoch, dať sa označovať piercingom ako jalovice alebo kedysi otroci, producťovať sa po ulici so smiešnymi gundžami na ušiach a káblami z nich trčiacimi a mnohí z nich, keďže si nedokážu ozdobiť ducha, „skrásľujú“ svoje telo stupidnými tetovačkami. (Ktorý normálny rodič zverí svoje dieťa v materskej škôlke učiteľke počmárananej ako šašo?) Absorbovaní vedomosťami a ich rozvíjaním sa vzpierajú, uchľujú sa k plagiátorstvu, odpisovaniu a podvádžaniu. „Vysoké školy prestávajú byť ostrovmi ducha, na ktorý keď študent vstupuje, dostane chuť vedieť, poznávať a vzdelávať sa – stali sa len agentmi a pomocníkmi v naplňovaní ekonomických a byrokratických záujmov“. Toto Liessmannovo konštatovanie vystihuje súdobé nastavenie väčšiny univerzitného školstva

vo svete a my nie sme výnimkou. A navyše na Slovensku spomenutý trend mohutne rozvíjame: bakalárska a diplomová práca sa dá beztretné kúpiť, titul tak isto. Vlastne tolerujeme trestný čin podvodu, lebo vzdelanie, to, čo si kultúrne národy nadovšetko vážia, u nás rapídne stráca svoju hodnotu.

Vyspelé národy si školstvo naozaj, a nielen verbálne ako my, pestujú. Vedia, že iba vzdelané obyvateľstvo sa dopracuje k vysokej životnej úrovni. Preto sa usilujú, aby ich deti učili len tí najlepší. My sme sa postarali o to, aby dobrí a najlepší z krajiny pod Tatrami odchádzali a radšej sa už nikdy nevracali. Po parlamentných voľbách na Slovensku ministerstvo školstva obyčajne uchmatne strana prezývaná „Národnou strakou“, a tá nemá najmenší problém okrádať deti a mládež. A bohorovne sa nadrapujúci politici, aby vyšli v ústrety spodine, útočia na učiteľov, lebo majú dva mesiace prázdnin. Ale nedopovedia, že keby ich kantor nemal, po pár rokoch skončí v blázinci.

Divadelné scény vo väčších mestách našej krajiny bývali chrámom umenia. Na predstavenia chodilo obecnstvo vyobliekané sviatočnejšie ako do kostola – ženy v elegantných róbach, mužská časť v oblekoch. V súčasnosti sa tak obliekať netreba. Pokojne si na seba navlečte to, čo sa nosí do maštale alebo na brigádu. Lebo výrazy a dianie, ktoré divák na doskách sleduje, je v prípade viacerých predstavení vhodné ozaj pre ošípané. Módné spracovanie klasikov prešpikované vulgarnými až po nahých účinkujúcich má byť pre divadlo cestou ako prilákať diváka.

Aj verejnoprávny rozhlas by ste niekedy najradšej vyplí, lebo namiesto dobrej populárnej hudby vysielajú zavýjanie, nôtenie, bli-

kanie, húkanie, „jéjékanie“, rapotanie – väčšinou ide o tzv. pesničky poskladané všelijakými superstaristami, ktorí, podobne ako v rozhlase zamestnaný hudobný redaktor, nemajú šajnu o tom, čo môžeme klasifikovať ako skutočnú melódiu a hudobný nápad. Navyše aj úbohость textov dokazuje amaterizmus „textára“. Takúto produkciu, „obtýždeň“ opakujúcu sa, sprostredkujúajú dosť zavčasu ráno, kedy sa poslucháči ešte nestihli naraňkovať, a tak pri napínaní na dávenie nemusí dôjsť k finále. Pritom vlastnime nemálo súčasnej a aj staršej kvalitnej slovenskej populárnej hudobnej produkcie – a to nehovorím o českej, ktorá nám je blízka – no zrejme v branži „vzdelaní“ redaktori ju nepoznajú. Ak by ste sa takého opýtali, či pozná napríklad šansóny a počul o Édith Piaf, pozeral by na vás ako Winnetou na mobil.

Výhľad na krásu prírody pri cestách sme nahradili tisícami billboardov. Žiadny štát na svete takéto przenie svojej krajiny nedopustil. Záhľaha reklamy na veľkých tabuliach smrdí ako každá navoňavovaná zdochlina. Veľké farebné plagáty obsadili hlavne politické strany a politici. Presvedčajú naivných, vraj oni jediní chcú dobro pre Slovensko a nekonečné blaho pre národ. Väčšinou sú to práve tí, ktorí nás od začiatku okrádajú. Nepotrebujú, aby občania nákreli. Pretože takí by žiadali nakradnuté vrátiť a zlodejov posadiť do basy.

Poriadne sa im prizrite! Každý s vypleštenými očami, akoby ho práve prepustili z liečenia...

Človek si dá iba hlavu do dlani a sputuje sa, čo sa to vlastne deje? Prečo sa programovo naordinovanému hlúpnutiu nevzpierame?

Asi mala pravdu nebohá stará mať, keď vyhlasovala, že „sprostosť je tiež darom Božím“.

Len čím sme si ho tak prehojne zaslúžili?

Neviete?

*Z pripravovanej knihy
A. Laučeka. IBA TAK X.,
ktorá obsahuje beletrizované
žánre publicistického štýlu:
glosy, eseje, pohľadnice,
historické a kulturologické re-
flexie, črty, pohľadnice atď.*

KOLEDNÍCI

Hľa, prichádzajú poslovnia Kráľa,
vážnymi hlasmi oznamujú,
že vládcom sveta
stalo sa Dieťa.

Pastierom je ako oni.

Svet sa pred ním s úctou kloní.

Jeho pohľad čistý
v ľudskej duši hradby ruší
nenávisť.

PREDIVNÁ NOC

Čujte všetci divné veci,
novinu zvláštnu,
čo kraj tento rozrušila:
Panna Syna porodila.
Kto neverí, nech tam beží!
na salaši Dieťa leží.
Nahé je, zimou sa chveje,

osliatko dychom ho hreje
a anjelov celé zbory
preletujú ponad hory,
spievajú: „Haja, haja“
Dieťatku z raja.

TICHÁ NOC

Tichá noc, svätá noc,
letí ňou anjel snov.
Vyšla hviezda nad hory nemé.
V bielych závejoch salaš drieme.
/Zem čaká vykúpenie./

OLGA SLIVKOVÁ-ČARNOGURSKÁ

Z veršov

POSOLSTVO

„Almužnu dajte
Kráľovi našej Zeme!“
Posolstvo Vianoc
je divným zmyslom naplnené:
Svet násilím sa nedobýva.
Pokorné slovo silu skrýva.
a pohľad vľúdny
preniká ľuďmi.

MATKA

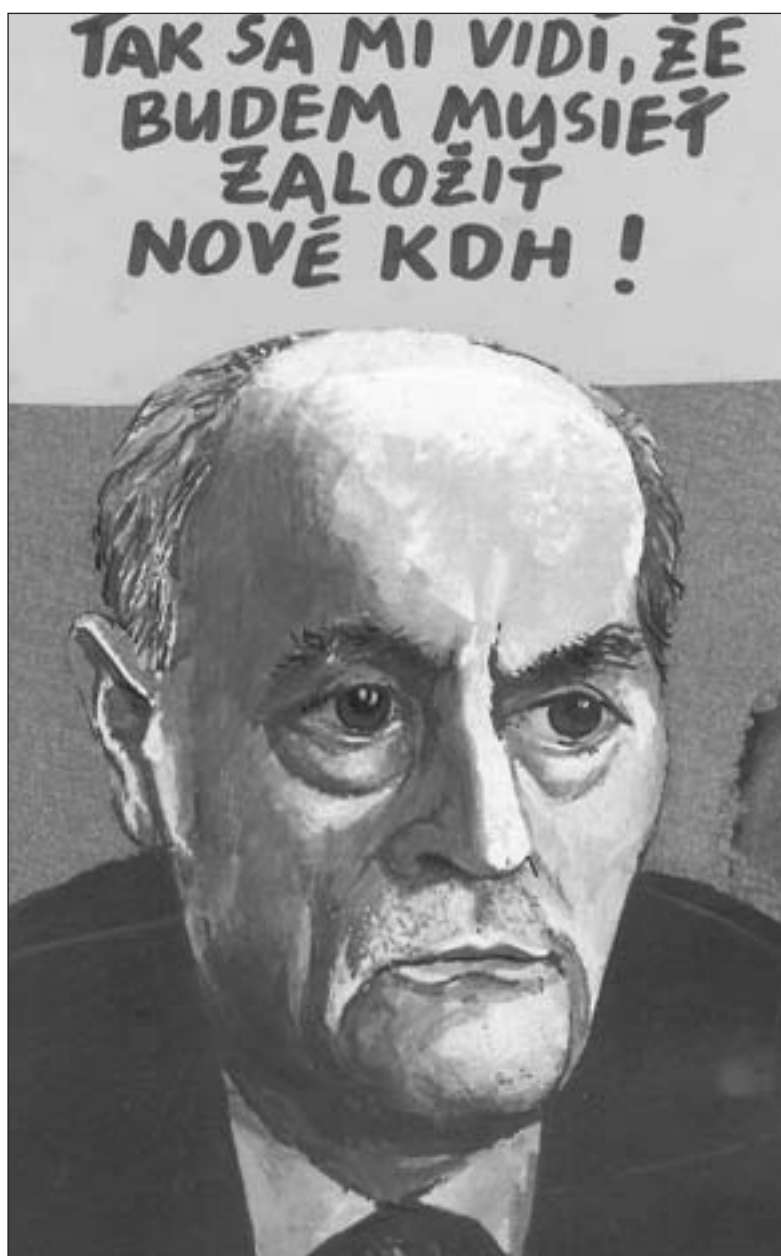
Si krásna,

Žena,

Matka,
Pani.
Chrániš život
teplom dlani.

Si hrádzou prístavu
vo vlnobití času.

V premenách sveta
uchovávaš
večnú krásu.

Za Júliusom Paštekom

Dňa 16. 11. 2019 zomrel v pozhnanom veku 95 rokov prof. Július Pašteka. Bol významným a často citovaným slovenským literárnym historikom, estetikom, historikom umenia a teatrológom. Bol jedným z mála polymúzických vedcov rozhladených rovnako v slovenskom ako i v európskom kontexte. Nemenej záslužná je jeho editorská a zostavovateľská činnosť. Všetky tieto kompetencie sa prelínali jeho celoživotnou profesionálnou dráhou.

Po dizertačnej skúške, ktorú obhájlil v roku 1950 najskôr desaťročné pôsobil ako redaktor vo vydavateľstve Tatran a neskôr vo viacerých ústavoch Slovenskej akadémie vied. Najprv v Ústave slovenskej literatúry, a potom v Umenovednom ústave SAV. Po roku 1989 bol spolu s kardinálom Jánom Chryzostomom Korcom vedúcou osobnosťou vydavateľstva Lúč a významne sa podieľal na edičnom profile tohto katolíckeho vydavateľstva.

Knižná a časopisecká bibliografia prof. Pašteku predstavuje stovky jednotiek. Dielo, ktoré zanechal prof. Pašteka, ako jednotlivec by v kontexte súčasného stavu vedeckej praxe bolo súčasťou niekoľkých vedeckých riešiteľských kolektívov, veľkého množstva vedeckých grantov a štipendií. Tak možno stručne charakterizovať dielo prof. Pašteku.

Ambíciou tohto stručného príspevku nie je podať výpočet množstva jeho prác. Ako literárny historik preto upriamujem pozornosť aspoň na niektoré aspekty jeho diela. Slovenskej dráme venoval dvojzväzkový súbor štúdií nazvaný Pohľady na slovenskú dramatikú, divadlo a kritiku (1998). V nej okrem iného analyzoval neprebádané oblasti slovenskej drámy 20. stor. Napr. expresionistickú dramatikú či návrat k barokovej dráme na prelome 30. a 40. rokov. Znovuobjavil časopiseckú drámu ľavicovo orientovaného Mladého Slovenska a skôr pravicovo orientovanej Vátry. Túto experimentálnu drámu ukotvil v dobovej európskej dramatiky. Nemenej relevantné sú jeho rozsiahle štúdie k súborným dramatickým dielam popredných slovenských dramatikov Ivana Stodolu a Júliusa Barča-Ivana. Na záver predstavenia tejto oblasti spomeňme ešte Paštekovu šéfredaktorskú pôsobenie v časopise Slovenské divadlo v rokoch 1965 – 1969. To všetko ilustruje vklad prof. Pašteku do dejín slovenskej teatrológie.

Pašteka maturoval v roku 1943 a následne pokračoval v štúdiu na vysokej škole. Bolo to obdobie tvo-

rievého vzopätia katolíckej inteligencie. Pašteka patril medzi posledných predstaviteľov generácie, ktorú formovali študentské katolícke spolky 30. rokov 20. stor., mladá inteligencia, ktorá sa naplno rozvinula v čase Slovenského štátu, kedy Pašteka maturoval a pokračoval v štúdiách. Práve vtedy vrcholila hanusovsko-šmálovská svätovojtešská Kultúra či spišská Obroda, čo boli Paštekovu žriedla počas jeho štúdií.

Svoj prvý časopisecký príspevok publikoval Pašteka v roku 1949. Bol to príspevok venovaný Dantemu a mal názov V očakávaní slovenského prekladu Božskej komédie. Toho sa slovenská verejnosť dočkala až v roku 1986, keď Paštekovdobry priateľ Viliam Turčány preložil a uverejnil poslednú kantiku Božskej komédie Raj. Keď mladý Pašteka v roku 1949 uverejnil spomínaný juvenilný príspevok, nemohol tušiť, že sa stane jedným z najvýznamnejších danteológov v našom kultúrnom prostredí a že Dante ho bude sprevádzať celou jeho literárnou činnosťou. Ešte výstižnejšie je však konštatovanie, že Pašteka sprevádzal Danteho na Slovensku svojou angažovanosťou v popularizácii a literárnokritickej recepcii slovenských prekladov tohto veľikána. Sám stál pri zrode mnohých z nich vďaka blízkemu vzťahu s Jozefom Felixom. Mimochodom, Pašteka v tomto článku z roku 1949 cituje literáta Johna Ruskina, ktorý knihy rozdelil na knihy hodiny a na knihy všetkých dôb. Načrtnutú tézu možno aplikovať i na slovenskú literárnu kritiku a literárnu historiografiu. Pašteku dnes môžeme slovami Ruskina smelo klasifikovať za literárneho vedca všetkých dôb. Veď začal publikovať v najnepriaznivejších rokoch, no na rozdiel od mnohých iných obstál. V 50. rokoch môžeme hovoriť o potupení slovenskej kresťansky orientovanej literatúry (zámerne používame výraz kresťanská literatúra, nie katolícka, resp. katolícka moderna, pretože postihu sa dočkala i evanjelická literatúra - E. B. Lukáč a iní). Pašteka sa teda nezaradil medzi tzv. prehodnocovateľov osobností staršej slovenskej literatúry ako jeho generační druhovia (Břetislav Truhlář, Karol Rosenbaum, Ivan Kusý, Juraj Špitzer a ďalší), ktorí pohľad na našich národných dejateľov a spisovateľov v skutočnosti neprehodnocovali, ale prsto deformovali a stali sa tak sluhami dobovej propagandy. Pašteka sa podobne neponížil. V týchto rokoch sa venoval kvázi ideologicky nezávadným témam a v roku 1956 knižne uverejnil svoju prvú prácu Literárnu

siluetu J. W. Goetheho. Po nej nasledovalo množstvo ďalších knižných prác a rozmanitých časopiseckých príspevkov. Ako je dnes už zrejmé, naplno sa mohol prejaviť až po roku 1989 a svoje najvýznamnejšie editorské (Janko Silan, Rudolf Dilong, Mikuláš Šprinc, Paľo Oliva, Pavol Strauss, Jozef Kútnik-Šmálov) a literárnohistorické počiny publikoval až v tomto období. Za všetky spomeňme aspoň publikáciu Tvár a tvorba slovenskej katolíckej moderny (2002), ktorá je akýmsi uhoľným kameňom danej problematiky.

Spomínaná monografia Tvár a tvorba slovenskej katolíckej moderny je doposiaľ neprekonanou monografiou a prácou o tomto významnom básnickom fenoméne v kontexte slovenskej poézie 20. stor. Pašteka si všima katolícku modernu rovnako v domácich podmienkach (1932 - 1949), ako aj v jej nútenom exile. V monografii sú teda zastúpené obe jej súčasť. Nechýbajú tiež syntetizujúce literárnohistorické kapitoly a podrobné medailóny jednotlivých predstaviteľov s charakteristikou ich diel. Na záver ešte dodávam, že Pašteka v kontexte slovenskej katolíckej moderny predstavuje rovnocenne tiež tzv. laickú líniu nekňazských básnikov (Vojtech Mihálik, Viliam Turčány a ďalší). Ako som už spomenul, Pašteka editorky spracoval takmer všetkých autorov uvedených v monografii.

Neúnavnosť a vytrvalosť v práci prof. Pašteku dokumentuje aj jeho ostatná kniha Slovenský igris sa búri aj žalostí (2017), ktorá vyšla iba pred dvomi rokmi. Pašteka teda aktívne tvoril takmer presne 70 rokov, čo je úctyhodná doba. V posledných rokoch mu v jeho úsilí pomáhala rodina a blízki. Autorkou doslovu jeho súboru esejí Mozaika (2016) je jeho vnučka Michaela Pašteková.

Na záver si dovoľím byť trochu osobný. Som rád, že prof. Júliusa Pašteku môžem s pokorou nazvať svojim vzácnym priateľom. Vďačím mu za množstvo cenných postrehov a skúseností, o ktorých sme debatovali pri návštevách v jeho byte obklopenom knihami. S radosťou som v časopisoch recenzoval jeho knihy Dotyky s básnikom Dantom (2014), Takto som ich poznal (2015), Mozaika (2016) a Slovenský igris sa búri i žalostí (2017). Z množstva jeho knižných i časopiseckých prác bude slovenská odborná i laická verejnosť čerpať celé desaťročia. Vďaka za jeho vzácne dielo a ľudský príklad. Nech mu dá Pán večný odpočinok.

PETER TOLLAROVIC

Zo skicára Andreja Mišanka

Ján Haranta, ktorého možno s Pavlom Gašparovičom Hlbinom a Rudolfom Dilongom považovať za čelného predstaviteľa slovenskej katolíckej moderny, sa narodil 3. decembra 1909 v Turzovke. Ján Frátrik, mladší básnický kolega a dlhoročný priateľ Jána Harantu, o ňom napísal: „Bez fanfár žil, bez nich tvoril a bez nich aj odišiel“ (Frátrik, 1994, s. 64). Ján Haranta – v rozhovore s Tomášom Winklerom a Petrom Štrelingerom, ktorý pochádza z roku 1974, ale publikovaný bol až v roku 1993 v Slovenských pohľadoch, t. j. štyri roky po „nežnej revolúcii“ a desať rokov po básnikovej smrti – uviedol, že jeho „rodina pochádza po otcovi z Bytče a po matke z Turzovky. Otec sa volal Gejza a narodil sa 13. mája 1883 v Hliníku nad Váhom. Vyučil sa za remenára. Roku 1905 sa priženil do Turzovky k Eve Rudinskej, ktorá sa narodila 10. decembra 1880. Moja matka bola vlastná sesternica dr. Jozefa Rudinského – publicistu a novinára za prvej republiky. (...) Otec narukoval na všeobecnú mobilizáciu v auguste 1914“ (Winkler – Štrelinger, 1993, s. 55). Táto udalosť mu utkvela v pamäti aj ako najsmutnejšia spomienka na otca. Jeho otec „nebol na fronte, ale strážil priesmyky v Rumunsku, kde veľmi prechladol a ochorel na oči. Oslepol v roku 1916. V novembri 1917 som mu bol s matkou na pohrebe v Pešti. Nikto z rodiny potom nebol pri jeho hrobe. Náš dom bol vždy ku každému pohostinný a stál blízko pri moste do Hlineného. Kysuce som zriedka ospevoval vo svojej skromnej tvorbe, ale neostal som im dlžný svojou láskou“ (Winkler – Štrelinger, 1993, s. 55). Básnický obraz, ktorého námet tvorí Harantov otec či matka, možno niekoľkokrát vzhliadnuť v jeho umeleckej tvorbe. Dôkazom toho je napr. úryvok z básne Slepý otec: „Na vojne v službách cudzej stráže, / tak rozzielený nad tým údelom / na mraze zdriemnu, v nostalgii svojich, / za ktorými tak márne túžieval, / bielučkým kvetím srieh mal posypané. / Viac neprezrel už veci tejto zeme, / ako sú skvostne slnkom oblečené / alebo tieňa zahalené šatom. / A v nemocnici Budapešti hrdej / mal nad posteľou nápis jednoduchý: / G. Haranta, kaprál a invalid, / vojnový slepec. (...) Ale keď pomýšľam ja na vďaku, / že dal i mne Boh nebeský tu otca, / ktorého sedem rokov biblických / var okúšal som letnú prítomnosť, / tu prepadám sa srdcom do ticha / a mlčím, nehovorím, nemyslím, / len pretrhujem vzdychov nežnú niť / a neviem, ktorý kúsok stočiť do kľbka, / čo nosiť prichodí mi ako pamiatku...“ (Haranta, 1947, s. 40 – 43).

Prvú triedu reálky Jána Palárika vychodil Haranta v Žiline, pričom bol spolužiakom neskorších významných slovenských básnikov Jána Kostru a Attilu Brezányho. Už ako tvorivý poet venoval obom menovaným aj niekoľko básní. Priateľský vzťah uvedených básnikov, ktorý sa preniesol i do ich tvorivého umeleckého života, dokumentuje fakt, že Štefan Attila Brezány neskôr stál pri zrode prvej Harantovej básnickej zbierky „Mystérium baladické“ (1933).

Od druhej triedy navštevoval Ján Haranta gymnázium v Nitre, zo zdravotných dôvod však ukončil štúdium na gymnáziu v Levoči. Zmaturoval s vyznamenaním v roku 1929 a ako sám uviedol, prežil tam najkrajšie roky svojej mladosti: „Bol som tajomníkom literárneho kruhu Jána Francisciho pri reálnom gymnáziu, bol som dirigentom chlapčenského spevokolu a ešte s dvoma adeptmi literatúry založil som literárnu družinu Trio“ (Winkler – Štrelinger, 1993, s. 56). Zásluhou nitrianskeho biskupa Karola Kmet'ku šiel študovať teológiu na Univerzitu do Štrasburgu. „Univerzita preslávená menom Goetheho a Pasteura sa stala pre mňa radostnou duchovnou matkou, ktorá mi otvorila všetky obzory ducha“ (Winkler – Štrelinger, 1993, s. 56). Popri teológii „študoval na tamojšej filozofickej fakulte modernú francúzsku literatúru, porovnávaciu literárnu vedu a slavistiku. V tom čase venoval sa dušpastierskej a národno-buditeľskej činnosti medzi slovenskými vysťahovalcami vo Francúzsku (Ardény, Paríž, Domrény, Lisieux, robotnícke kolónie neďaleko Limoges). Po vysviacke v Nitre (1934) prešiel viacerými farnosťami: Kotešová, Trenčianska Teplá, Trenčín (1940 – 1942), Žilina (1942 – 1950)“ (Pašteka, 2002, s. 175), kde sa mu splnila veľká túžba stať sa profesorom, pretože učil na tamojšom dievčenskom gymnáziu a bol i správcom žilinskej bibliotéky pauperum.

Ďalej pôsobil v Strečne, Zákopčí a naposledy vo Svinnej (1963 – 1983), kde náhle zomrel 26. marca 1983. Pochovaný je v rodnej Turzovke, vedľa svojej matky pri farskom chráme.

Juvenilnú tvorbu Jána Harantu nepredstavujú

len básne, ale aj prozaické pokusy. Časopis Svojet, na prelome rokov 1927 – 1928, uverejnil mladému nitrianskemu gymnazistovi Ivovi Mladovi (pseudonym Jána Harantu) krátku lyrizovanú prózu s názvom Vyhaslá spomienka. Práve na tomto Harantovom prozaickom pokuse si môžeme všimnúť prvopočiatky formovania neskoršieho „básnika čistej pokory a zbožnosti“ (Frátrik, 1994, s. 60), ktorý sa priznal, že jeho najčastejšia inšpirácia vždy pramenila v trpiacom a dúfajúcom človeku. I lyrizovaná próza s názvom Modlitba, uverejnená v Ludovej politike v r. 1931, má hneď v úvode výraz akoby básnickej skladby: „Pomôž mi, ó môj Bože, vo veľkých zápasoch, keď hlas môj znavený v slabosti musí umierať.... Kvet sa tu prebúda, svit hviezdy temnie v úžasoch a každá úzkosť, ktorá zrodila sa v prsiach, na veky počína mi zastierať svet a večnú radosť z premenenia, tohoto

Harantovej prozaickej i básnickej tvorby sa uskutočnilo v čase jeho stredoškolských štúdií, pretože najmä v Nitre a Levoči, kde študoval na gymnáziách, boli vytvorené dobré podmienky pre literárnu činnosť študentov.

V rozpätí rokov 1928 – 1930 vychádzali Harantovi básne aj v ďalších slovenských periodikách. Výraznejší poetický úspech však zaznamenal „po maturite v jeseni 1929“ (Winkler – Štrelinger, 1993, s. 56), kedy mu prvú báseň uverejnili Slovenské pohľady pod vedením Štefana Krčméryho. Zaslúženú pozornosť si v danom roku vyslúžil aj ako člen redakčnej rady a spoluzostavovateľ „Sborníka literárnych prác kruhu Jána Francisciho pri reálnom gymnáziu v Levoči“. V ňom uverejnil výsledky svojich prác levočský literárny krúžok Trio. O rok neskôr mu vychádzajú v „Almanachu 3. literárnej generácie“ dve básne

keď sa trhala, krvavela, horela mapa Európy“ (Pašteka, 2002, s. 177).

Literárni kritici Jozef Kúttnik Šmálov i Jozef Felix osobitne vyzdvihli poéziu Jána Harantu v rámci autorského zoskupenia slovenskej katolíckej moderny, pričom ho popri Pavlovi Gašparovičovi Hlbinovi zaradili medzi najjemnejších básnikov. Aj podľa Milana Pišúta dosiahol Haranta svojou druhou zbierkou básní „nového rytmu, ktorý osobitne zafarbuje orchester slovenskej poézie. (...) Vystihla potrebu obnoviť náboženskú inšpiráciu a znovu zhodnotiť lásku k rodnej zemi, k vlasti. (...) Jeho metafory nie sú strojené, hoci nie sú ani nové natoľko, aby bili do očí a zastierali zmysel vety. Spievať dnes o láske a o večných hodnotách je dnes i básnikovi ťažko, lebo pri dnešných rozrušených estetických normách je veľmi ťažko byť umelecky úprimným a presvedčivým.“ Pišúť

Básnik hlbokkej pokory a zbožnosti

K 110. výročiu narodenia Jána Harantu

života láskou nelásky z očistenia...“ (Haranta, 1931, s. 2). Modlitba, ktorá tvorí základnú tému danej prózy, je výrazom odovzdania sa autorského subjektu Bohu, prostredníctvom transcencie vlastného bytia, čím sa pozitívne realizuje vzťah medzi ním a tajomstvom Boha ako osoby. Proba o pomoc vyplýva zo sústredenosti sa na subjekt jednotlivca, ktorý sa postupne v piatich krátkych pasážach s osobitnými názvami, pokúša odhaliť sféru najtajnejších zákutí svojich vnútorných pocitov, pričom daná lyrizovaná próza má charakter prozaického experimentu a zdá sa, že jej autor sa značne inšpiroval prvkami apollinairovskej metódy svojrázneho videnia sveta, rozmanitých tém a nálad. A tak prozaický text, syntakticky rozvedený do určitých mikrotém, ktorého výraz autor nasmeroval k viditeľnej „poetizácii“, čo v jeho štruktúre viedlo k celkovej „lyrizácii“ jazyka, naznačil spolu s ďalšími prozaickými pokusmi Jána Harantu, roztrúsených po časopisoch, jeho avizovanú snahu „hľadania“ sebe vlastného literárneho prejavu, ktorý napokon nadobro našiel v náboženskej poézii, a definitívne sa tak napojil na duchovnú vertikálu zjavnú v jeho tvorbe najmä po roku 1930.

Možno si teda všimnúť, že prvé zviditeľnenie

(Kolorit víťazstva a Vták v očiach), ktoré dokazujú, že pri ich písaní sa podobne, ako vo výraze vyššie analyzovanej prózy Modlitba, inšpiroval „avantgardnou a experimentálnou Apollinairovou poéziou, napodobňujúc ho aj typografickou úpravou veršov“ (Pašteka, 2002, s. 176). A napokon v „Antológii mladej slovenskej poézie“ (1933) mu vyšla jedna báseň s názvom Nebeský pastel, ktorú zaradil aj do svojej prvej zbierky „Mystérium baladické“ (1933). Literárny kritik Stanislav Mečiar sa o Harantovom debute vyjadril takto: „Najskvostnejšie sa vyjadruje vo veršoch, predchnutých teplou náboženosťou a posvätnou prítulnosťou k životnej zbožnosti. Lahodí tu rytmus a istá éterická ľahkosť vo verši, ale jeho báseň vtedy znie nadšene a lahodne, keď sa zachytí o ratolest' krásnej myšlienky, vznešeného citu a na nej sa kolembajúc opriada jej krásy lyrickým pradivom“ (Mečiar In Strohnerová, 1993, s. 7).

V poradí druhá básnická zbierka Jána Harantu s názvom „Zem požehnaná“ (1940) vyšla so sedemročným časovým odstupom od básnikovho debutu. Ihneď však vzbudila mimoriadnu pozornosť a ocenenie, „a to náplňou i naladením celej zbierky, čítanej v čase úzkosti a ohrozenia,

označil Jána Harantu za lyrika, milujúceho ticho a zadumanie, pričom okrem iných motívov, ktoré „zbáshuje“, mu najviac utkveli v pamäti motívy materinskej lásky a spomienky na matku: „Naj-krajší pozdrav vyslovujem v tichu, / najkrajšie prianie znie mi na perách, / nech vyvrie žriedlo z môjho vzdychu / a nech sa vzniesie ponad starý prah, / za ktorým v chyžke vonne ako chvoja / samučka žije roditeľka moja“ (Haranta, 1940, s. 26).

Ján Haranta, podobne ako mnohí jeho priatelia – básnici, písal recenzie, posudky a prekladal poéziu z cudzích jazykov (najmä z francúzštiny a slovinčiny) do slovenčiny. V roku 1943 sa tak slovenskej čitateľskej verejnosti dostal do rúk prvý zväzok slovenských prekladov svetovej náboženskej poézie s názvom „O tebe spieva zem“. Jeho zostavovateľom bol Ján Haranta, ktorý spoločne s P. G. Hlbinom, J. Silanom, M. Šprincom, K. Strmeňom a Slavkovianom preložili to najlepšie z francúzskej, talianskej a nemeckej lyriky. Všetkých dvadsaťpäť básní, rozdelených do troch častí zbierky, od svetoznámych autorov a autoriek takých zvučných mien ako Verlaine, Desbordes-Valmore, Claudel, Péguy, Jammes, Charasson, Rilke, Fort, Waldeck, Commi a Giuliotti, obsahuje spoločného menovateľa,

Ján Frátrik s Jánom Harantom

ktorým je „Boh, svet a pieseň, poézia, ktorá sa k nemu hlási, z neho žije, jeho velebnosť a stopy jeho Prozreteľnosti berie si za vznešený predmet svojich slov a tvarových čarov“ (Haranta a kol., 1943, s. 1 – 2). Haranta veril, že práve Boh im bude odmenou za nie príliš ľahkú prekladateľskú prácu, ktorou všetci zúrodniť vlastnú tvorbu a pomáhal dotvárať obraz Najsvätejšieho v dušiach spolubratov a spolusestier, žijúcich v národe pod Tatrami. Taktiež dúfal, že za jeden alebo dva roky bude môcť prichystať do tlače druhý zväzok prekladov svetovej náboženskej lyriky. Dané predsavzatie sa mu už nepodarilo zrealizovať najmä kvôli nastupujúcemu režimu, ktorý túžil budovať spoločnosť zbavenú Boha. I tak však nezanevrel na prekladovú tvorbu. Z češtiny upravil do slovenčiny populárnu mariánsku pieseň „Ó matka Pána, matka rajských krás“, od Fesqueta preložil dielo „Kvetinky dobrého pápeža Jána“ a pokúsil sa vydať aj preklady poézie Srečka Kosovela pod názvom „Odchody“ a pod. Uznanie si vyslúžil i od Jazykového odboru slovenskej liturgickej komisie, ktorá jeho, Silana, Slavkoviana a M. J. Milova, požiadala v roku 1969 prostredníctvom Jozefa Kútника Šmálova o nové preklady mariánskych antifón.

Harantova tretia básnická zbierka s názvom „Klienti“ (1944) vyšla podobne ako jeho druhá zbierka v Knižnici Slovenských pohľadov, ktorú v tom čase vydávala Matica slovenská. Redigovania sa ujal šéfredaktor Slovenských pohľadov Stanislav Mečiar. Mnohé verše, ktoré boli zaradené do danej zbierky, označil Stanislav Mečiar za lyricky časovejšie, berúc do úvahy aj krátku historickú skúsenosť slovenského národa, vojnové obeť a utrpenie. Potvrdzujú to i verše z básne Znak času: „Ten čo dal prítomnosť cez tieto deje plynúť / a slávu budúca nám vpísal na obzor: / aby sme načali pre výkvet plodnú hlinu, / ju svorne kypili až do večerných zôr. // Lež, Bože, žehnaj nám posilou v prísnom čase / a zahluš nad zemou škodlivých nástrah hvizd, / aby sme oddali dedičstvo bez príťaž / zlej a len čisté tým, čo po nás majú prísť“ (Haranta, 1944, s. 46).

V roku 1947 vydalo košické vydavateľstvo Verbum – vydávajúce časopis s rovnakým názvom reprezentujúci katolícku kultúru – poslednú oficiálne publikovanú básnickú zbierku Jána Harantu s názvom „V najkrajšej domovine“. V uvedenom roku vyšli i básnické zbierky Janka Silana „Piesne zo Ždiaru“ a Jána Motulku „V mimózach vietor“. V básnickej zbierke – pozostávajúcej z dvoch častí – sa konkrétne básnické obrazy slovenskej krásy a biedy prelínajú s autorovým duchovným videním sveta.

Keďže katolícka moderna bola po roku 1948 nežiaducim umeleckým zoskupením, pretože ich ideový program nekorešpondoval s programom vládnucej komunistickéj strany, pričom mnohí jej poprední členovia museli emigrovať, tak Ján Haranta, ktorý zostal na Slovensku, síce pokračoval v tvorbe, ale takmer vôbec nepublikoval. Prvá básnická zbierka, ktorá zostala v rukopise, doslova odsúdená na zánik pre známe politicko-spoločenské okolnosti, dostala výstižný názov „Pútnik po zručaninách“ (1948). Hoci bol Haranta introvert, ako básnik sa čoraz viac extrovertne otváral svetu, stále citlivejšie vnímal vonkajší svet – spoločenské dianie, pomery, premeny doby, ovplyvňujúce osudy občanov, národa, Cirkvi, ba i básnikov a spolu s tým aj ich tvorbu. Druhú povojnovú zbierku s názvom „Pieseň lásky“ (1957) pripravil Haranta v čase, „kedy život na Slovensku, s totalitným režimom, bol už plný nelásky, nenávisť, zloby, súženia“ (Pašteka, 2006, s. 30).

Po roku 1956 sa v slovenskej literatúre postupne končí doba schematic-

ého, bezmyšlienkového či nadšeného prítakávanie niektorých spisovateľov politickej moci, pričom sa do popredia, prostredníctvom debutu Milana Rúfusa (Až dozrieme) a Miroslava Válka (Dotyky) či nových básnických skupín šesťdesiatych rokov (Konkretisti, Osamelí bežci či zoskupenia a voľné spojenia autorov, ktorých spájala príbuznosť literárno-estetického názoru), dostáva osobnosť lyrika a jeho chápanie estetiky básne (tvaru, výrazu a motívov). Neustáva však prenasledovanie Cirkvi, biskupov, kňazov a veriacich. Pretože totalitný systém sa síce uvoľňoval, ale nerozpadal. LavičiarSKI literárni kritici, historici a teoretici nemali dôvod rehabilitovať katolícku modernu. Aj práve preto napísal Haranta svoju ďalšiu básnickú zbierku s názvom „Kvapka rosy“ (1958) pod pseudonymom Bernard Vinič.

K chvíľkovému a parciálnemu návratu odmlčaných autorov späť do verejného literárneho života prispela druhá polovica šesťdesiatych rokov, kedy spoločenskú situáciu v Československu charakterizuje značné politické uvoľnenie, ktoré predznamena-va „Pražskú jar“. Dané priaznivejšie obdobie, aj pre autorov píšucich katolícku poéziu, prichádza práve v čase, kedy sa schyľuje k významnému životnému jubileu Jána Harantu. Druhá polovica 60. rokov teda reaktivovala poéziu katolíckej moderny. Konkrétne v roku 1966 sa, prostredníctvom odborných štúdií matičného pracovníka Tomáša Winklera, verejne nastolila jej problematika v mesačníku Slovenské pohľady a Kultúrny život. V štúdiu „O zabudnutých básnikoch“ či „Čas preveruje hodnoty“ sa Winkler pokúsil o „normálnu revíziu spošteného podávania medzivojnového a povojnového vývinu slovenskej literatúry; o korekciu falšujúceho pohľadu marxistických literárnych historikov. V danej situácii muselo sa o týchto nedostatkoch hovoriť opatrne a obozretne. Veď nešlo o „zabudnutých“, ale o zakázaných básnikov, o viacerých emigrantských autorov“ (Pašteka, 2002, s. 532). To, že sa postupne začala tvorba katolíckej moderny znovu prijímať, potvrdzoval najmä fakt, že v roku 1966 mohli už knižne publikovať aj domáci príslušníci katolíckej moderny (žil vtedy Hlbina, Silan, Haranta, Veigl, Motulko). Harantovi sa podarilo knižne publikovať aspoň zopár veršov v trenčianskom zborníku „Rozhovory s časom“ (1967).

V ňom sa prezentovali básne autorov, ktorí v tom čase žili na území trenčianskeho okresu. V Harantových štyroch básňach (Raz, Vy krásne hory, Lalia na stole, V dumách popoludnia) cítiť ľudské dobro a pekne v nich vyznieva láska k rodným beskydským lešom. Autora však trápilo, ako napísal v liste J. Silanovi, že napr. v básni „V dumách popoludnia vystali rozdeľovacie hviezdy medzi jednotlivými veršami, ktorých som poslal pod tým titulom šesť, oni to dali do jedného, hlavné, že tam nebolo meno Pána Boha. Kde ho našli, tam bez milosrdia hádzali všetko do koša.“

Vyššie menované rukopisné zbierky spolu s ďalšími (Zem pod krížom, Víno slabých, Prežiarené trvanie, dve „minizbierky“ Zlo kvetov a Z druhého brehu) vyšli roku 2006 v súbornom diele, ktoré edične pripravil Július Pašteka pod názvom „Spolu v zemi po-žehnannej“. V roku 2011 mi vydavateľstvo Magma a Kysucké múzeum v Čadci publikovali vedeckú monografiu s názvom „Ján Haranta v literárnokritickom kontexte“.

Ján Haranta patrí medzi hlbokých náboženských básnikov s výrazne mystickou lyrikou, ktorá má trvalé miesto v kontexte slovenskej literatúry.

JÁN GALLIK

Ján Haranta

JÁN HARANTA

Pieseň

Svit hviezdy žiarivý
do noci svetlo sypal,
bol v žítí niekto sám
a nikdy nezavzlykal.

Tmou blúdi škaredá
a vyškiera sa – hmla
a z nemých bludičiek
veštica veští zlá.

Do okien kahance
privábi vietor drzý
a bledá postava
bolesti v srdci nezadrží...

Je opäť hviezdy svit,
do krásy pučí žiaľ –
bol v žítí ktosi sám
a nikdy neplakal...

O chvíľu prosí

O chvíľu prosí matka,
v ktorej by mohla ruky zopnúť,
ako tie kvietky nebožiatka,
keď dažďom začnú moknúť.

O chvíľu prosí matka,
v ktorej by mohla pokoj mať,
v ktorej by mohla milovať
tečúce roky dietky, neviniatka.

O chvíľu prosí matka moja,
v ktorej by mohla uplakanú
tvár zotrieť od starostí, znoja...
Ja ticho prosím za ňu.

Návštevou u matky

Vítam Ťa žehnane na prahu rodnom, starom,
jak som Ťa vítaval kvitnúcim v detstva snoch,
keď si ma volala nebeským svojím darom,
o ktorom stálo už vo večných zákonoch.

Vítam Ťa znova tak celý v tom istom bytí,
čo z Teba prenieslo sa v moju mužnú hrud',
do ktorej udiera päť zemských vlnobití,
jak dýka o pancier so snahou prebodnúť.

Zaiste myšlienka tá v Tvojom srdci sníva.
Ach, nechcem zobudiť jej driemajúci šum.
Vítam Ťa s úsmevom ako tá čerstvá niva,
nad ktorou vznáša sa i mojej piesne zun.

Vítam to všetko včul', čo som tu kedys' nechal:
kozúbok detských hier, vyhaslý celkom už,
dom bystrej mladosti, stavaný z umných tehál,
v ktorom sa cítim včul' pred Bohom zreľý muž.

Vítam aj záhradku, čo pevný neba plôtik
chráni tak statočne, jej pyľ i zlatý splav,
vodičku slzovú, čo príška božia plodí,
keď padá na srdce, na srdce bez úľav.

Vítam a objímam peň rodného tu stromu,
v ktorého zachvení chcem počuť kraj svoj znieť
pesničkou najdrahšou, kynúcou šťastím tomu,
čo šťastia domova preňho už nikde niet.

O silu prosím

O silu prosím, o dôveru,
keď neznáme sú dĺžky priečí, –
k Tebe sa, Kriste, prosby berú,
len Tebe duch môj dobrorečí.
Hľa, utužený v bojovaní,
cez nové boje tvrdnú ruky.
Nech Teba nikdy neporaní
bezradna dotyk slaboduchý.
Nech v Tebe kotví celá nádej,
Ty more môjho zabudnutia, –
na bolesť zhliadni, balzam nalej
a daj mi svoje sladké putá.
O silu prosím, o dôveru,
o Tvoje slovo posilnenia,
pre pletky prázdne nech sa veru
istoty v pierka nepremania.
S Tebou sa chcem nájsť v kríži, Pane.
A s Tebou sláviť zmŕtvychvstanie!

História je zvláštny fenomén. Na jednej strane ju spoločnosť, i bežný človek, berie v duchu „to bolo“, „koho to zaujíma“, „treba hľadiť dopredu“ a podobné stereotypy. Na druhej strane, ak sa dotknete určitých historických tém a mien, je takpovediac oheň na streche, je zle. A v tzv. demokracii to môže mať pre vás dokonca vážne trestnoprávne dôsledky...

Slovenské dejiny sú zápasom nášho národa o prežitie. O prežitie ako ľudí, o prežitie ako národa. Ale aj zápasom o samourčenie. Zmyslom dejinotvorného úsilia Slovákov bolo realizovať toto právo. A samozrejme dosiahnuť stav, aby úžitok z ich zeme, slovenskej zeme, slúžil im. Samourčovací právo sa naplnilo vytvorením vlastného štátu. Dnes sa však priestor pre Slovákov – nielen životný, ale aj duchovný – zužuje. A úžitok zo slovenskej zeme má cudzina. Že sa to deje v samostatnej SR, je paradox i historická anomália súčasne.

Minulý rok 2018 sme zažívali hystériu zvanú „Československo“. Vlastne, trvá naďalej. To, že druhá SR slávila polokružhle štvrtstoročie – čím prekonalala aj prvú ČSR – , sa prakticky obišlo. A úplne sa zamlčal 6. október 1938, 80. výročie udalosti, keď Slovensko získalo prvýkrát v dejinách svoju skutočnú národnú vládu i snem a Slováci boli štátnou mocou prvýkrát uznaní ako národ. Na 80. výročie vzniku prvej SR sa znieslo, zo štátnej i mediálnej úrovne odsúdenie, až prekliatie. Podobne rok 1989 sa predstavuje verejnosti jednostranne, až manipulatívne. Priam gnosticky, ako prelom Zla a Dobra. Mladí poslucháči môžu mať dojem, že do roku 1989 tu ľudí len trýznili, všetko bolo zavrnutiahodné. No dnes tu je rajská záhrada – eschatologické vyvrcholenie ľudských dejín – Európska únia. Modrý plášť a kruh zlatých hviezdíček. Priam ako biblický obraz nebeského kráľovstva. Bez EÚ by sme nemali cesty, vlaky, električky, ba ani elektrinu.

Iste, nik z nás neplače za vládou KSC. Ak by tu bola, dnes by sme tu nesedeli. Neboli by ani žiadne Korene, a už vôbec nie samostatné Slovensko. Teraz však nie je priestor polemizovať o kladoch a záporoch režimov. Nech mi je ale dovolené položiť len dve základné otázky, ktoré by ma ako historika zaujímali:

- naplnili sa predstavy a túžby tých, čo štrngali na námestiach?

- koľkí z nich by sa tam vrátili, ak by vedeli, že vývoj dospeje k tomu, čo máme dnes?

Fakt je, že naša vlasť sa dnes, 30 rokov po páde komunizmu, ocitla v polokolonialnom postavení. Naše zákony, ústava, sú podriadené bruselským direktívam. To nežiadal ani ZSSR od svojich satelitov. Ako národ nevládneme už prakticky vôbec nič, okrem miliardových dlhov. Ekonomika, banky, energetika, nerastné bohatstvo, médiá, sú v rukách zahraničného kapitálu, resp. cudzích síl. Stratili sme potravinovú sebestačnosť a rapidným tempom, s pozhnaním vlády, pokračuje trestuhodná, kolosálna devastácia pôdneho fondu. Na najúrodnejších poliach bujnajú, priam ako rakovina, ohyzdné plechové sklady – znak spupnosti zahraničného kapitálu. Chýbajú lekári, sestričky, vodiči, remeselníci i kňazi – chýbajú ľudské ruky i mozgy. Ešte aj zvyšky štátneho

sektoru (napr. školstvo) sú pod kontrolou mimovládnych organizácií riadených zo zahraničia. Najnovšie sa hrá o to, či sa do služieb globalizátorov podarí zapojiť aj cirkev...

HISTÓRIA A EKONOMIKA

Prečo spomínam tieto, pre vás notoricky známe fakty? Pretože história, jej výklad, je úzko spojená s mocenskými a ekonomickými záujmami. Presne tak, ako to kedysi sformuloval profesor Ján Kvačala: „Bez vlastných

u mladej generácie, treba očierniť a zoškliviť tie historické obdobia, kedy Slováci mali svoj vlastný štát. Preto sa dejiny prvej SR redukujú na tzv. holokaust a deportácie židov. Zo zakladateľského obdobia druhej SR sa zas spravil akýsi „mečiarizmus“, ktorý je spojený len s vraždami a únosmi ľudí. Nič viac netreba. To postačí na vymodelovanie obrazu, že Slováci vždy, keď mali svoj štát, páchali zločiny. To postačí na vymývanie mozgov mladých. Slováci, ako

bitný zákon na ochranu židov – zákon proti antisemitizmu, iniciovaný Andrejom Dankom po jeho návrate z Izraela. Takýto zákon nemá žiadna z našich susedných krajín.

Pokiaľ ide o NAKA, vznikla 1. februára 2017 a už o dva dni nato začala, ako svoj prvý veľký záťah, vyšetrowanie kalendárov s obrázkami Jozefa Tisu. O pár dní jej agenti vpadli aj do Matice slovenskej kvôli päťminútovému videu o prvej SR. Predseda Matice Marián Tkáč ho dal

tafón. Zato doba praje rôznym gaunerom. Tí mediálne známi totiž porozbýjali alebo poškodili všetky pamätné tabule a busty, ktoré má prvý slovenský prezident (Bytča, Hlboké, Čakajovce, Rajec, Oščadnica). Tiso im prekáža najviac... Dnes v SR nenájdete priestor, na ktorom by sa dalo dôstojne a verejne si pripomenúť výročia prvej SR či jej prvého prezidenta. Akonáhle je akcia zverejnená, preňom vám - na zásah určitých síl - zrušia.

História a jej miesto v súčasnej spoločnosti a politike

Zmysel dejinotvorného úsilia Slovákov

dejin je národ neúplný. Bez znalosti dejín nemožno robiť ani národnú politiku a bez národnej politiky niet ani národného hospodárstva. To je reťaz, to všetko súvisí.“

To dobre vedeli aj kolonizátori vo svete, ako i tí kolonizátori, čo mali záujem ovládnuť Slovákov a ich územie. Preto za Uhorska slovenské dejiny oficiálne nejstvovali, uhorské dejiny sa predstavovali ako dejiny Maďarov. Slováci, „buta tóti“, nemali vlastné historické inštitúcie, lebo nemali dejiny, a teda ani právo na svoj jazyk, územie a samosprávu. Za českej nadvlády v ČSR sa síce už slovenské dejiny objavili, ale iba ako krátky doplnok, nejaký apendix, slepé črevo dejín českých. Až v prvej SR sa, prvýkrát v dejinách, začali žiaci v školách učiť slovenské dejiny...

No a dôležitosť dejín, ich interpretácie, si uvedomujú aj súčasní svetovládcovia (nazvime ich globalizátori, aby sme sa nedostali do konfliktu so zákonom). Ich služobníci veľmi pozorne sledujú všetko, čo sa na Slovensko napíše, vysloví či vykoná. Do USA či Izraela odchádzajú pravidelné hlásenia o prejavoch tzv. slovenského nacionalizmu, extrémizmu či antisemitizmu...

Najväčšou hrozbou pre dnešných globalizátorov je nacionalizmus. (Upozorním, že termín používam v pozitívnom zmysle slova, ako národné povedomie; dodávajúc tiež, že slovenský nacionalizmus, ako je známe, mal zásadne obranný charakter). Práve nacionalizmus je dnes ochranným dáždnikom nielen štátu, ale aj pred morálnym rozkladom spoločnosti v podobe rôznych úchylných ideológií typu gender, LGBT a pod. Je ochrannou hrádzou proti tzv. multikulturalizmu, v skutočnosti snahe o zmiešavanie rás. Tiež je brzdou pri výpredaji národného majetku či jeho devastácii. No a v histórii slovenského nacionalizmu má najpevnejšie miesto HSES na čele s Andrejom Hlinkom a prvá SR na čele s Dr. Jozefom Tisom. Kľúčové politické heslo HSES „Slovensko Slovákom“ je škrtom cez plány kolonizátorov, bez ohľadu na to, z akej svetovej strany prichádzajú. No a preto musí byť táto politika dehonestovaná až kriminalizovaná. V očiach národa, predovšetkým

ospravedlňovať a hanbiť, že si dovolili vytvoriť svoj štát. Cieľom je, aby Slováci svoj štát napokon sami odvrhli, vzdali sa ho. A načo by im aj vlastne bol, keď majú geniálnu, pokrokovú EÚ?

PRIEREZ SLOVENSKEJ SLOBODY OD ROKU 1990 A SÚČASNOSŤ

November 1989 bol pre generácie politicky prenasledovaných ľudí, najmä inteligencie, možnosťou nahlas vysloviť plnú pravdu o Slovenskom štáte, ktorý sami zažili. Od roku 1990 sa však tento priestor slobody slova neustále zmenšuje. Útok naň začal hysterickou kampanou politikov a médií voči pamätnej tabuli J. Tisu v Bánovciach n. B. v júli 1990. Postupne ho podmývala aj ekonomická situácia, politické ohľady či súdne zásahy. Po zmene vlády v roku 1998, strate objektívnosti STV a zániku jediného národného denníka a sa politický i mediálny priestor ďalej zmenšoval. Po roku 2013 prešlo potlačanie prejavov národnoštátnej tradície Slovákov do úrovne prenasledovania. Hneď ako sa na scéne objavila relevantná politická sila, ktorej volebným cieľom bola obnova štátnej suverenity SR, a vyvlečenie sa z chomútu EÚ, prudko sa zvýšili obrátky protislovenskej mediálnej propagandy. Ako v 50. rokoch sa začali odhaľovať zvyšky ľudáctva, slovenského nacionalizmu. Teraz zabaleného ako „extrémizmus“. Liberáli oprášili aj pojmy z čias najhlbšieho stalinizmu (klérofašizmus). Čo je však ešte vážnejšie, štátne orgány promptne vytvorili, resp. na tento účel prispôsobili, sieť legislatívnu i sieť bezpečnostných a súdnych orgánov. Do tejto chytajú väčšie či menšie ryby. Raz na zastrašenie, inokedy na exemplárne potrestanie. Jednoznačne najťažšiu ranu slobode slova uštedrila tretia vláda R. Fica, koalícia Smer-SNS-Most. Iniciatívne prijala balíček tzv. protixtrémistických zákonov. Vytvorila špeciálnu policíu NAKA, ktorá plní úlohu politickej policie (ideopolícia). Spomenúť treba samozrejme aj Úrad špeciálnej prokuratúry (ÚŠP) či Špecializovaný trestný súd. A tiež oso-

okamžite stiahnuť. Jeho nástupca Marián Gešper hneď po nástupe do funkcie zakázal meno J. Tiso vôbec spomínať...

Aké úlohy plní spomenuté protiteroristické oddelenie NAKA, sme sa mohli dočítať aj tento týždeň. Agentúrne správy uvádzajú, že Ministerstvo vnútra SR podpísalo memorandum o spolupráci so ŽNO. Ako uviedol policajný prezident, „garantom spolupráce“ so židovskou obcou je protiteroristická centrála NAKA. Podpredseda ŽNO Igor Rinteln následne spresnil, že „nevytvorí sa žiadna špeciálna zložka, spolupráca vlastne fungovala v nejakej forme aj doteraz“. Nevie, či o takúto špeciálnu ochranu požiada aj katolícka cirkev, ktorej objekty sa, na rozdiel od ŽNO, stali reálnymi terčmi nenávisťných útokov (spiľované či pováľané kríže, poškodené mariánske sochy, pútné miesta, dokonca aj vypálená kaplnka). V SR, pokiaľ viem, sa na objekty ŽNO nijako neútočí. Možno sa teda spýtať, či cieľom memoranda skôr ako ochrana prázdnych synagóg nie je skôr zastrašovanie ľudí a strázenie takého ideologického obrazu dejín, aký si želá ŽNO. Vieme totiž, že na zozname zakázaných symbolov Policie SR je dnes o.i. aj rovnoramenný autonomistický dvojkríž. Vieme, že pozdrav „Na stráž“ NAKA vyšetruje ľudí a špecializovaný trestný súd odsudzuje na vysoké peňažné tresty – 5000 eur. (Pozdrav „Česť práci“ i ďalšiu komunistickú symboliku možno používať úplne slobodne). Vieme, že podujatia i publikácie o prvej SR sleduje. Odpočúva nežiaducich historikov a dokonca aj ľudí, ktorí sa s nimi týkajú. Robí domové prehliadky u ľudí, ktorí majú artefakty z tohto obdobia. Zaznamenané boli už aj prípady otvárania pošty (balíkov).

STRACH V SPOLOČNOSTI

Za posledných pár rokov sa tak v spoločnosti radikálne zmenila atmosféra. Ľudí ovládol strach. To, čo sa dalo pred mesiacom, pred rokom, dvoma, sa už zrazu nedá. Ľudia prestali byť ochotní verejne hovoriť, čo si myslia – a rovnako pamätníci. Dnes už nie sú ochotní otvorene hovoriť svoje spomienky, a vôbec nie na dik-

Vytesňovanie či prenasledovanie národnoštátnych tradícií Slovákov dosahuje až tragikomické podoby. V krajskej knižnici pracovníčka odmietla zaradiť do databázy knižné novinky týkajúce sa prvej SR – vraj ide o kontroverznú tému a potrebuje na to súhlas riaditeľky. Ešte absurdnejší bol zážitok z Bibliotéky. Majiteľ antikvariátu predával poštové známky z prvej SR s portrétom Jozefa Tisu. Bol udaný na políciu. Tá mu známky zhabala, vzala „na expertízu“ a jeho vyšetruje. Také čosi nebolo ani za socializmu. Eštebáci sa o filatelii nezaujímali. Takže dnešná doba, zdá sa, v niektorých smeroch prekonalala už aj totalitné obdobie...

PERSPEKTÍVY A VÝCHODISKÁ

Keďže konferencia je aj o výhľadoch a perspektívach, možno naznačiť, čo by bolo treba spraviť, aby sa situácia v tomto smere v budúcnosti zlepšila. Čo by sa malo spraviť v historicko-pamäťovej oblasti dnes, keď sa hrá už nielen o existenciu štátu, ale pomaly aj národa?

- zrušiť SNP ako štátny sviatok (nie je možné, aby samostatná SR na najvyšší piedestál kládla udalosť, ktorá bola namierená na obnovu ČSR, ba predstaviteľia ktorej striedali stúpcov slovenskej štátnej samostatnosti)

- zrušiť alebo zreformovať inštitúcie systematicky pestujúce československé štátne tradície a potierajúce slovenské štátne tradície

- zrušiť zákony obmedzujúce slobodu slova

- zrušiť inštitúcie, ktoré boli založené alebo fungujúce kvôli prenasledovaniu prejavov slovenského nacionalizmu (Špecializovaný trestný súd; NAKA a pod.). Takéto inštitúcie v slobodnej a demokratickej spoločnosti nemajú čo hľadať.

Až potom má zmysel začať budovať nové modely školstva, mládežníckych organizácií, mediálnej i pamäťovej politiky štátu.

Otázka však je, či sa tejto zmeny aj dožijeme?!

MARTIN LACKO

Prednesený
dňa 23. novembra 2019 - Devín
Korene

Roberto De Mattei: Druhý vatikánsky koncil – doposiaľ nenapísané dejiny

Keď v roku 2011 v Taliansku vyšla táto kniha Roberta De Mattei, člena Pápežského výboru pre historické vedy, zaujala nielen obec historikov, ale aj širokú verejnosť. Bola preložená do viacerých jazykov. V novembri 2019 vyšiel jej slovenský preklad, do ktorého úvod napísal trnavský arcibiskup Ján Orosch. Knihu vydala Nadácia Slovakia Christiana, a tá aj pozvala autora, aby publikáciu prišiel na Slovensko predstaviť. Stalo sa tak 16. novembra 2019 v Trnave.

Druhý vatikánsky koncil, dvadsiaty prvý v histórii Cirkvi, otvoril sv. pápež Ján XXIII. 11. októbra 1962 a ukončil ho sv. Pavol VI. 8. decembra 1965. Konciloví otcovia z celého sveta prijali celkovo šesťnásť dokumentov – štyri dogmatické konštitúcie, deväť dekrétov a tri deklarácie.

Napriek očakávaniam a nádejam mnohých, éra, ktorá po koncile nasledovala, nepredstavovala pre Cirkev „jar“ alebo „Turíce“, ale ako sám pápež Pavol VI. a jeho nástupcovia uznali, obdobie krízy a ťažkostí.

Toto je jeden z dôvodov, prečo sa začala živá diskusia, do ktorej sa zapojil aj dosť autoritatívne pápež Benedikt XVI., ktorý vyzýva čítať koncilové texty v nadväznosti na Tradíciu Cirkvi. Dňa 14. februára 2013, tri dni po svojom formálnom odstúpení z úradu rímskeho biskupa, na poslednom stretnutí s kňazmi diecézy, im okrem iného o Druhom vatikánskom koncile povedal:

„Pravý koncil bol koncilom Otcov. Bol tu však ešte aj koncil médií. Bol akoby osobitným koncilom sám v sebe

a svet vnímal koncil práve týmto spôsobom, prostredníctvom médií. Koncil, ktorý bezprostredne zapôsobil na ľudí, bol koncilom komunikačných prostriedkov, a nie koncilových otcov. Ten sa uskutočňoval v prostredí viery, ktorá hľadá intellectus, snaží sa o pochopenie seba samej, ako i o porozumenie Božích znamení v danej chvíli... Koncil novinárov sa, samozrejme, v tejto atmosfére nerealizoval. Pôsobil v rámci kategórií dnešných médií, mimo viery. Bol koncilom politického boja, zápasu o moc medzi rôznymi prúdmi v Cirkvi. Prirodzene, médiá sa postavili na tú stranu, ktorá viac vyhovovala zmýšľaniu ich sveta. Niečo podobné sa dialo s liturgiou... Skutočný koncil mal preto ťažkosti uskutočniť a skonkretizovať svoje poslanstvo. Virtuálny koncil bol silnejší ako koncil skutočný...“ (Príhovor Benedikta XVI. kňazom Rímskej diecézy 14. februára 2013. In: Šebastián Labo: Posledný odkaz Benedikta XVI. Trnava: Dobrá kniha, 2013, s. 25 – 35.)

Rozdielnosť interpretácie koncilu a život Cirkvi na všetkých kontinentoch, najmä v Európe, bola možno jednou z výziev, prečo Prof. Roberto de Mattei

ako historik podrobne spracoval dejiny tohto významného stretnutia: koncilu dvoch pápežov, stoviek kardinálov a tisícov biskupov. Jeho dôsledná rekonštrukcia udalosti, na základe archívnych dokumentov, denníkov, korešpondencií a svedectiev tých, ktorí boli pri tom nám pomôže pochopiť mnoho udalostí práve v tomto svetle.

Pred samotným podaním historických súvislostí a udalostí koncilu sa autor venuje aj pontifikátu Pia XII, prípravnej fáze od zvolenia pápeža Jána XXIII., aby potom analyzoval a priblížil jednotlivé štyri koncilové zasadania v rokoch 1962, 1963, 1964 a 1965. Pozornosť venuje aj zrieknutiu sa pápežskej tiary Pavlom VI. (s. 277), jeho ceste do Svätej Zeme v januári 1964 (s. 225), ako aj jeho tzv. Východnej politike (348). Nechýba samozrejme ani polemika okolo encykliky Humanae vitae, i prečo koncil neprijal samostatný dokument o Panne Márii a iné zaujímavosti.

V našom prostredí je určite dobré vedieť, prečo Druhý vatikánsky koncil neodsúdil komunizmus: Medzinárodná skupina otcov (Coetus Internationalis Patrum) pripravila petíciu, kde signatári

žiadali, aby v schéme Cirkev v súčasnom svete, ktorá sa venovala problémom ateizmu, bol pridaný osobitný paragraf, ktorý by sa výslovne zaoberal problémom komunizmu. „Dejiny nás právom obvinia zo zbabelosti alebo zo slepoty pre toto mlčanie,“ povedal okrem iného vo svojom vystúpení biskup Pavol Hnilica (s. 306 – 307). Navrhovaný text o odsúdení komunizmu sa napokon do koncilových dokumentov nedostal.

PROBLÉM KOMUNIZMU

Každú formu ateizmu treba odmietnuť, pretože protirečí učeniu Cirkvi. Ale forma, ktorá už od minulého storočia až po dnešné dni má najväčší negatívny vplyv na kresťanov, ako aj stúpcov každého náboženstva, a spôsobuje pastierom Cirkvi najväčšie starosti, je tá, ktorá sa pod názvom marxistického socializmu či komunizmu vo veľkom šíri a pod zámkou hospodárskeho a spoločenského pokroku zväzda mnoho ľudí.

Veď komunizmus kvôli popieraniu existencie Boha a každého náboženského poriadku, predovšetkým poriadku nadprirodzeného, je, ako dokazujú dejiny, logickou nutnosťou vedený k tomu, aby mnohými spôsobmi podkopával základné princípy prirodzeného poriadku. A naozaj, aby sme sa obmedzili iba na tie najdôležitejšie, komunizmus popiera duchovnosť a nesmrteľnosť duše človeka; odmieta pravú slobodu, najmä v náboženských veciach; porušuje v mnohých ohľadoch pravú dôstojnosť človeka, rodiny a manželského zväzku; neuznáva žiadnu pevnú a nemennú normu morálneho zákona a práva. Správne a morálne preň je iba všetko to, čo je užitočné pre diktatúru vlastnej strany (porov. vystúpenie kardinála Wyszyńskiego z 20. septembra 1965). Nepripúšťa a neuznáva právo na súkromné vlastníctvo; triedny boj považuje za nutný prostriedok pre dosiahnutie pozemských dobier; má takú totalitárnu predstavu o štáte, že pre jednotlivcov ani pre spoločenské medzičlánky nemá takmer nijaké dôstojné miesto.

Zo všetkých uvedených dôvodov treba komunizmus odmietnuť nielen preto, že je infikovaný ateistickým morom, ale aj z dôvodu vyššie uvedených závažných omylov, pre ktoré bol učiteľským úradom Cirkvi označený za zvrátený svojou vnútornou podstatou. (porov. Encyklika Divini Redemptoris).

Z ešte závažnejšieho dôvodu treba učenie komunizmu považovať za zhubné, pretože najmä v našich časoch ho na premmohých miestach zavádzajú občianske a politické authority za použitia všetkých možných prostriedkov, a tak sa šíri a je presadzovaný násilím i ľstivosťou. Výsledok je ten, že komunizmus šliapie po Božích a ľudských právach a Katolíckej cirkvi, ktorá nemôže uznať toto učenie a prijať jeho prax, nespravodlivo bráni vykonávať jej božské poslanie, a v jej členoch je vystavovaná tragickému prenasledovaniu.

Z týchto dôvodov Katolícka cirkev, pobádaná takouto veľkou skazou duší, nikdy neprestala varovať kresťanských

veriacich pred učením a praxou komunizmu opakovanými odsúdeniami a výstrahami. Aj dnes považuje za svoju najzávažnejšiu pastoračnú povinnosť: vysloviť rovnaký súd prostredníctvom ekumenického koncilu.

Zatiaľ čo Cirkev ako celok má spoluúčasť na utrpeniach svojich členov, ktorí rôznymi spôsobmi trpia prenasledovaním zo strany komunizmu, slávnostne potvrdzuje všetky zjavené a prirodzené pravdy, ktoré komunizmus. Zaprisaháva svoje deti, ba všetkých ľudí dobrej vôle, aby sa nenechali oklamať falošnou nádejou, že je možné uviesť do súladu svoju náboženskú vieru s princípmi komunizmu, a to ani v hospodárskej, ani v spoločenskej oblasti. Cirkev vyhlasuje, že pravý pokrok nespočíva v učení a praxi komunizmu, ako je to očividné z pôľutovaniahodných skúseností mnohých národov, ale v zdravých politických princípoch, ktoré sú v súlade s Božím právom, prirodzeným i pozitívnym.

Napokon vyzýva všetkých zodpovedných, aby sa usilovali prostredníctvom spravodlivosti a dobročinnnej lásky odstraňovať nespravodlivé podmienky občianskeho spoluzitia, ktoré, žiaľ, komunizmu uľahčujú cestu.“ (s. 308 – 309).

Petícia bola doručená sekretárovi komisie zodpovednej za prípravu a revidovanie schémy o Cirkvi v súčasnom svete; podpísalo ju celkovo 454 prelátov z 86 krajín, ktorí zostali veľmi udivení, keď v sobotu 13. novembra dostali nový text bez akejkoľvek zmienky o tejto svojej požiadavke. „Skutočnosť, že jediný človek dokázal zabrániť, aby bol taký významný dokument odovzdaný koncilovej komisii, je jednou z veľkých tragédií Druhého vatikánskeho koncilu a môže vojsť do dejín ako najväčší škandál, ktorý poškodil závažné rozhodnutia tohto posvätného zhromaždenia,“ komentoval v agentúre Divine World páter Wiltgen (s. 310). Nakol'ko u nás sa o tom veľmi nevie, považoval som za vhodné dať tu celú túto „stratenú“ petíciu.

Z celého textu problém obalila prvá veta 21. bodu pastorálnej konštitúcie Gaudium et spes: „Cirkev, verná Bohu i človeku, nemôže aj naďalej s bolesťou a s najväčšou rozhodnosťou nezavrhovať – ako to robila aj v minulosti – tieto zhubné nauky a spôsoby, ktoré protirečia ľudskému rozumu i všeobecnej skúsenosti a pozbavujú človeka jeho vrodenej dôstojnosti“, a len v poznámke pod čiarou odkazuje na predchádzajúce vyjadrenia Magistéria: Pia XI., encyklika Divini Redemptoris, Pia XII., encyklika Ad apostolorum principis, Jána XXIII., encyklika Mater et magistra, Pavla VI., encyklika Ecclesiam suam.

Prof. Roberto de Mattei ako cirkevný historik vnáša do svojho diela svoj teologický a ekleziologický jasný pohľad, aby čitateľ pochopil, že pre pochopenie zmyslu a významu dokumentov Cirkvi je historická rekonštrukcia koncilového postupu nevyhnutná. Teológ číta dokumenty v ich vieroučnom prínose a o takých diskutuje. Historik rekonštruje udalosti zasadené do ich kultúrnych a ideových podmienok ako aj ich dôsledky.

Úloha historika nespočíva v tom, že minulosť rozloží na jednotlivé udalosti a opätovne ich chronologicky poskladá, ale v tom, že sa orientuje v procese pochopenia súvislostí, aby sa dopravoval k „integrálnemu“ pochopeniu diania. A to sa Prof. De Matteimu knihou Druhý vatikánsky koncil doposiaľ nenapísané dejiny dobre podarilo.

Professore, tante grazie!

ThDr. JÁN KOŠIAR

Kresba: Vojtech Kárpáty

Prenás smrteľníkov sú cesty Božie nevyspytateľné. A preto si často lámeme hlavu nad otázkou, prečo nedožil vodcovi Mojžišovi, aby vstúpil do zasľúbenej zeme s národom, ktorý s takou starostlivosťou viedol do nej 40 rokov? Prečo Všemocný Boh nedoprial Andrejovi Hlinkovi ešte aspoň tri mesiace pobytu v tomto „slzavom údolí“, aby sa dožil autonómie, za ktorú 20 rokov strádal, trpel a bojoval? Podobnú otázku si kládli v novembri 1989, keď sa rozkladal „socialistický tábor mieru“ v Strednej Európe, aj priatelia, farníci a známi msgr. Jána Rekema, keď dostali smutnú správu, že v kanadskom Winnipegu sa tento kňaz a vlastenec odobral do večnosti.

V radoch slovenskej emigrácie mal totiž Msgr. Ján Rekem povest' nielen ako horlivý pastier, ale aj ako rozhladený teológ, publicista a obeť komunistického násilia. Ako človek, ktorý zakúsil krutosť boľševickej zloby už v prvých dňoch „oslobodenia“ v roku 1945, bol výrečným svedom, ktorý vášnivo a presvedčivo odhaľoval lživú podstatu komunistického systému, poukazoval, čo sa skrýva pod farsádou „ľudovej demokracie“, varoval pre nebezpečením, ktoré komunizmus predstavuje pre národy, pre Cirkev, pre celé ľudstvo. Pritom však vždy veril, že systém založený na klamstve a násilí nemá nijako zabezpečené trvanie, že jeho koniec je neodvratný. Bohužiaľ, nedožil sa splnenia svojich predpovedí a očakávaní. Pán života a smrti ho povolal k sebe 27. novembra 1989, v čase, keď sa rúcal kolos na nohách z hliny, keď sa stredo európske národy zbavovali bremena komunistickej totality; tej totality, ktorá pozbavila Jána Rekema osobnej slobody a urobila z neho vyhnanca.

V týchto dňoch si pripomínáme 30. výročie jeho smrti, ktorá prestrihla niť jeho plodného života, zasväteného službe Cirkvi a národu. Nemohol s nami prežívať úľavu a potešenie nad splnením našich očakávaní.

Pretože väčšinu svojho dospelého veku musel prežívať v cudzine, jeho osobnosť nie je na Slovensku tak známa, ako si to Dr. Ján Rekem zaslúhuje. Dokonca ani v katolíckych kruhoch. Tridsiate výročie jeho smrti je vhodnou príležitosťou pripomenúť slovenskej verejnosti životné osudy tohto vzácneho kňaza, spisovateľa, literárneho historika a odborníka na predbernalákovské obdobie.

Narodil sa v Trenčianskej Teplej dňa 13. decembra 1917 ako deviaty syn Pavla a Cecílie, rod. Chymákovéj. Jeho otec pracoval v železničnej doprave. Vyrastal v kruhu zbožnej rodiny a prvý kňaz, na ktorého s vďačnosťou spomínal, bol Eduard Nécsey, v čase jeho detstva kaplán v Trenčianskej Teplej. Ľudovú (základnú) školu navštevoval v rodnej obci. Keď mal 11 rokov prešiel na stredoškolské štúdium. Prvé dva roky študoval na gymnáziu Trenčína. Od malička túžil byť kňazom, a tak jeho rodičia rozhodli, že ďalších šesť rokov stredoškolského štúdia si odobaví v Nitre, v prostredí malého seminára.

Už ako gymnazista prejavoval literárne sklony. S hradosťou mi rozprával, ako sa v roku 1932 zúčastnil zjazdu slovenských spisovateľov v Trenčianskych Tepliciach a mal možnosť stretnúť sa s viacerými literárnymi osobnosťami, ktoré dovtedy poznal iba z učebníc a kníh.

Po maturite mu Dr. E. Nécsey – ktorý v tom čase bol už riaditeľom biskupskej kancelárie – poradil, aby odišiel študovať teológiu do Olomouca, kde tamojší seminár mal povest' najpoprednejšieho kňazského učilišťa v Republike.

Do štúdií v Olomouci rušivo zasiahli udalosti rokov 1938-1939. Zánik Česko-Slovenska a vyhlásenie slovenskej samostatnosti zapríčinili, že po dvoch rokoch v Olomouci sa v lete 1939 vracia na Slovensko a štúdiách pokračuje v Bratislave. V júni 1941 ho biskup Dr. Karol Kmeťko vysvätil za kňaza nitrianskej diecézy. Medzitým však pokračoval v postgraduálnom štúdiu a v júli 1943 získal doktorát posvätnéj teológie (STD). Jeho disertačnou prácou bol výskum života a pôsobenia Štefana Dubniczaya (1675-1725). Prácu publikoval aj v skrátenej knižnej podobe v roku 1944

a mohutný prejav slovenského národného hnutia tovaríšského, symbolizovaného jazykovou úpravou Bernolákovou.“

Toto všetko robil popri pastoračnej službe, ktorú vždy pokladal za svoju prvoradú povinnosť.

Po kňazskej vysviacke ho biskup Kmeťko ustanovil za kaplána do Hričova, neskôr do Veľkých Chlievan a napokon do Trenčína. Ako mladý kňaz svoju dušpastiersku prácu chápal v širšom kontexte; nielen v upevňovaní a šírení kresťanskej viery, ale aj v osvetovej a kultúrnej činnosti. Bol členom literárneho odboru Spolku sv. Vojtecha, pracoval v Katolíckej akadémii, zúčastňoval sa na podujatiach Matice slovenskej. Počas svojho pôsobenia v Trenčíne úzko spolupracoval s dekanom Ondrejom Marsinom, ktorý si ho vybral za spoluredaktora regionálneho časopisu Trenčan. Stretával sa

duchovnej a sociálnej starostlivosti o slovenských utečencov v západných okupačných zónach Rakúska. Bol duchovným radcom Ústredia slovenských katolíckych študentov v zahraničí, organizoval slovenských katolíckych utečencov a založil Združenie slovenských katolíkov v Salzburgu. Ako duchovný správca katolíckych utečencov usporiadal pre nich kurzy duchovných cvičení a iné náboženské akcie.

V januári 1949 odchádza do Kanady. Na žiadosť slovenských vysťahovalcov v štáte Manitoba, arcibiskup J. E. Murray ho prijal do svojej diecezy ako duchovného pre prácu medzi slovenskými vysťahovalcami v tomto štáte. Ján Rekem ponuku prijal a v priebehu troch rokov sa mu podarilo zhrmaždiť slovenských vysťahovalcov a vybudovať prosperujúcu slovenskú katolícku osadu v meste Winnipeg.

Teplanské duchovné piesne zo staršej ľudovej eschatologickej poézie Považia (1943). Preložil a pre slovenské pomery upravil dielo J. Botaua Katolícky svetonázor obhájený nekatolíckmi (1943). Bol spoluredaktorom Trenčana (1944-1945) a prispievateľom do viacerých slovenských periodík (Slovák, Duchovný pastier, Misijné hlasy, Kultúra, Smer a ďalšie). V emigrácii sa jeho príspevky pravidelne objavovali v časopisoch ako Katolícky Sokol, Jednota, Slovák v Amerike, Kanadský Slovák, Hlasy z Ríma, Most, Ave Maria, v kalendároch a inde. Knižne vydal svoje zážitky z väzenia (Trenčianska väznica, 1949). Vydal tri brožúrky o slovenských maliaroch: Štefan Straka, maliar (1962); Jozef Satin, maliar slovenských krojov a krajínok (1964); Ján Šándora, slovenský maliar (1965). Viaceré vedecké práce publikoval v angličtine, ktoré potom vyšli ako separáty, napr.: The origin and development of the Slovak language (1962), Slovak literature and national consciousness before Anton Bernolák (1964).

Jeho publikačná činnosť sa v posledných rokoch života spomalila, ale jeho viera v neodvratný pád komunistickej tyranie bola pevná a nezmenená. Jeho očakávania sa splnili v novembri 1989. On sa však týchto prevratných udalostí nedožil, lebo Bohu sa zapáčilo inak...

Viem si predstaviť, ako by bol prežíval tie historické dni, keď sa v Európe rúcať systém, o ktorom aj mnohí cirkevní predstavitelia vo Vatikáne – podľa slov autora vatikánskej Ostpolitik, kardinála Casarola (353 Mountain Avenue, Winnipeg) sa stala strediskom slovenského náboženského a kultúrneho života v strednej Kanade. Založil miestny odbor Prvej katolíckej slovenskej jednoty, organizoval kanadsko-slovenské dni, všestranne pracoval na náboženskom, kultúrnom a národnom povznesení slovenských emigrantov v štáte Manitoba. Jeho usilovnosť, horlivosť a neúnavnej činnosti za Cirkev a národ sa dostalo príslušného uznania v marci 1964, keď ho pápež Pavol VI. poctil vymenovaním za pápežského komorníka s titulom monsignora.

Hoci duchovné blaho farníkov vždy pokladal za svoju prvoradú povinnosť, msgr. Rekem nikdy nestrácal zo zreteľa národ, z ktorého vyšiel. Bolestne prečítával ujarmenie svojich krajanov pod Tatrami a vynaložil veľa úsilia, aby toto bremeno zľahčil. Perom i slovom poukazoval na krivdy, ktoré komunizmus pácha na všetkých národoch, čo mali to nešťastie, že sa ocitli pod nadvládou bezbožnej totality. Hovorieval: „Zbraňou bezbranných je modlitba a čím vrúcnejšie sa budeme modliť, tým skorej padne útlak a tyranie. Lebo čo je u ľudí nemožné, je možné u Boha, ktorý je Všemohúci.“ V tomto duchu sa niesla jeho mnohstranná činnosť: práca v slovenských spolkoch a organizáciách, príspevky v slovenských časopisoch, styky s americkými slavistami a významnými osobnosťami kanadského verejného a politického života.

Jeho literárna a publikačná činnosť je obsiahla. Okrem už vyššie uvedenej publikácie Štefan Dubniczay a jeho doba, napísal niekoľko prác s „trenčianskou“ tematikou: Bibliografia trenčianskych tlačí a vydání 1615-1945 (1945), Trenčianske veselie historicky so smutným koncom (1945), Z kultúrnych dejín Považia (1943),

Msgr. Ján Rekem, STD

Krátka spomienka pri 30. výročí jeho smrti

pod titulom: Štefan Dubniczay a jeho doba; z dejín polemické literatúry na Slovensku.

Jedným z jeho profesorov v Olomouci bol Augustin Alois Neumann. Dr. Rekem s vďačnosťou na neho spomína, pretože on bol tým podnecovateľom, ktorý ho oduševnil pre historický výskum: „Na jeho historických seminároch, ktoré často mali náter súkromných rozhovorov, upozorňoval bohoslovcov, že na Slovensku, v kláštorech a farách, jestvujú bohaté zbierky listín a dokumentov, neznámych a dosiaľ neskatalogizovaných, ktoré čakajú na svojich skúmateľov... On ma upozornil na Štefana Dubniczaya, trenčiansko-teplického farára v 17. storočí, ktorého apologeticko-polemické práce by si zaslúžili pozornosť.“

Bohoslovec Rekem sa hneď rozhodol predstaviť slovenskej verejnosti tohto vynikajúceho obrancu pravej viery, ktorý pol storočia pred Bernolákom svoje polemické diela písal v slovenčine (ako aj v latinčine). Už počas letných prázdnin v roku 1937 začal zhrmažďovať potrebný materiál a obrátil sa s prosbou na vdp. dekana Smieška, aby mu dovolil preskúmať teplanský farský archív. V nasledujúcich mesiacoch a rokoch nazhromaždil úctyhodné množstvo dokumentárneho materiálu z domácich i cudzích archívov. Súčasne venoval pozornosť aj spisbe Dubniczayových súčasníkov, ktorí tiež publikovali svoje apologeticko-polemické diela v slovenčine (ako bol Daniel Láni, Ján Abrahamffy, Martin Csetney, Benignus Smrtník, Martin Szentiványi, Alexander Mácsay a ďalší). Takto sa vypracoval na odborného znalca predbernalákovského obdobia. Táto spisba – ako píše v diele polemická literatúra slovenská – „bola semenikom, v ktorom duch rodiaceho sa slovenského spisovného jazyka bernolákovského našiel bezpečnú skrýšu a ochranu pre svoj pozvoľný vývoj, kým dozrel pre onen verejný

so spisovateľom Jozefom Braněckým. Zbližil ich spoločný záujem o dejiny mesta Trenčína a vôbec celej Trenčianskej stolicy.

V apríli 1945 bol určený pre duchovnú správu do Pruského. Ale ešte prv, než sa tam mohol usadiť, zaistili ho bezpečnostné orgány nového „ľudovodemokratického“ politického panstva. Vo väzení strávil osem mesiacov a svoje trpké zážitky opísal v knihe Trenčianska väznica, ktorá vyšla v Amerike v roku 1949. V decembri 1945 bol postavený pred tzv. ľudový súd. Ale aj napriek úsiliu jeho ideologických a zlomyselných protivníkov sa nepodarilo usvedčiť ho z nijakej „nepriateľskej činnosti“ a súd vyniesol oslobodzujúci rozsudok.

Po prepustení z väzenia bol poslaný za kaplána do Varína. Čoskoro na to bol vymenovaný za tamojšieho administrátora fary. Ale odporcovia a nepriatelia neprestajne sledovali jeho činnosť a hľadali spôsoby, ako ho znovu dostať do väzenia. Ako je známe, v roku 1947 na Slovensku prebiehali rozsiahle zatýkania osôb, podobných zo „sprisahania proti republike“. Medzi nimi boli aj jeho osobní priatelia. Msgr. Rekem sa aj po rokoch rozpomínal: „Z troch strán som bol upozornený, že čoskoro budem na rade aj ja, aby som sa zachránil... Komunistickí pohlavári v Žiline huckali na svojich boľševických schôdzkach proti mne. Ani medzi domácimi nechybovali udavači. Chvála Bohu, neboli to Slováci, ale miešanci, ktorí si robili podlé zásluhy udavčtvom... Bol som neviný a do žalára som sa na nijaký pád dostať nechcel. A tak v noci zo 14. na 15. septembra 1947 som prekročil hranice Slovenska. S Božou pomocou a pod ochranou Sedembolestnej patrónky Slovenska sa mi podarilo dostať sa na slobodu a nájsť útočisko vo francúzskej okupačnej zóne Rakúska, v Salzburgu.“

V emigrácii sa Ján Rekem venoval

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicke vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1335-3470 (tlačene vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

FRANTIŠEK VNUK

